

תשורה

משמחת נישואין של
מנחם מענדל וחי' מושקא שיחיד שמוטקין
ט"ז אלול ה'תשפ"ד

פתח דבר

לזכרון טוב ליום כלולת צאצאינו החתן הרה"ת מנחם מענדל שי' עם ב"ג הכלה המהוללה מ' חי' מושקא תחי', ועל יסוד ההנהגה בחתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע, הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, בתשורה זו, הכוללת:

א. צילומי כתב יד קודש על עלי ההגהה משיחת אחרון של פסח ה'תש"ל, אשר סב החתן, הרה"ת השליח ר' משה זאקליקובסקי ע"ה, זכה להתעסק בהכנת השיחה להגהת כ"ק אדמו"ר - במסגרת עבודתו בהכנת ה"המשך תרס"ו" לדפוס.

ב. אגרות ומענות קודש להרה"ת השליח ר' דניאל יצחק מאסקאוויץ ע"ה, סב הכלה.

ג. מענות קודש להרה"ת המזכיר ר' ירחמיאל בנימין הלוי קליין ע"ה, סב הכלה.

ד. אגרות קודש להרה"ת ר' יהודא שמוטקין ע"ה, סבא רבא של החתן.

ה. שני מסמכים מארכיונו של מר יוסף הכהן צ'חנובר ע"ה: (א) ראשי דברים מדברי כ"ק אדמו"ר אליו ביחידות בשנת ה'תשכ"ח. (ב) מסמך המתאר דברי כ"ק אדמו"ר לנציגי הממשלה בארץ הקודש בעת ההקפות, בליל שמחת תורה, ה'תשל"ד.

הא-ל טוב הוא יתברך, יברך את כל הבאים להשתתף בשמחתנו ואת בני משפחותיהם בתוך כלל אחב"י בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ולכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, ובקרוב ממש נזכה לייעוד של נישואי הקב"ה וכנסת ישראל, ועד ל"שמחת עולם על ראשם", מתוך הרחבה ובריאות הנכונה בגשמיות וברוחניות, מתוך מגוחת הנפש והגוף.

בשם המשפחות,

מאיד שמעון מאסקאוויץ
נארטברוק, אילינוי

אלקנה פינחס שמוטקין
ברוקלין, נ.י.

ט"ז אלול ה'תשפ"ד
סקוקי, אילינוי

א

צילומי כתב יד קודש

משיחת אחרון של פסח ה'תש"ל

המשך המפורסם "יום טוב של ראש השנה - ה'תרס"ו"
נדפס לראשונה בכ"ף מרחשון, תשל"א. זכה סב
החתן, הרב משה זאקליקובסקי ע"ה, לימים שליח ותיק בדיטראיט,
להיות מן המתעסקים בהוצאה לאור של ה"המשך".

עלי הגהה הנדפסים כאן, קשורים לעבודתו בהו"ל של ה"המשך",
וכדלקמן:

בהתועדות אחרון של פסח ה'תש"ל, שנערכה באותה תקופה לפני
שהתחילו להכין ההמשך לדפוס, דיבר כ"ק אדמו"ר ע"ד ההמשך.

סב החתן הציע להכין את רשימת השיחה לדפוס ולהכניסה לכ"ק
אדמו"ר להגהה, ובאם יואיל כ"ק אדמו"ר להגיהו ולקבל ההצעה, הנה,
ידפיסו את השיחה בתור "הוספה" לספר. ואכן, ביקש את הרב יהודה
ליב שפירא שי' והוא הכין את השיחה לדפוס וכ"ק אדמו"ר הואיל להגיה
אותה (פעמיים - כדרכו בקודש בשנים ההם).

הננו שמחים להגיש כאן עלי הגהה המלאים של ההגהה הראשונה
והשניה של השיחה בהוספת פיענוחים. יצויין שבכמה מקומות רואים
תיקונים ומ"מ וכו' בכתב יד סב החתן.

הגהה ראשונה

כס"ד קטע משיחת אה"פ, תש"ל
 א. אי' בזהר¹ "ובשיח מאה שנין לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא
 ומבועי דחכמתא להתא וכו' וסימנך כשנת שש מאות שנה לחיי גח וגו' נבקעו
 כל מעינות תהום רבה". וכוונת הזה"ק כשסותן² ביה, כי בזמן הנזכר נפתחו
 מעינות³ חכמות בכלל⁴ ושרי חכמת התורה בעיקר ובפרט. וכן
 נבא⁵ באותו הזמן / ולעור שנת ה'ת"ר התחילה תקועה היסוד, שנה באג
 לידו גילוי כוונת הירוסים והתפתחות החכמות הגולס, שלא היו ידועים בכל
 השנים הקודמות ובעיקר, שג' ונזע / חכמת התורה, כפי כינו באותם הימים
 לגילוי של פנימיות התורה - חכמת חלק התורה שהי' כמס וסתם עד אז, שהרי
 התחלה מסך ידועה אחר דבורת רב⁶, היתה חכמה זו גלויה וידועה רק ליהודי
 סגולה ופני העליסה מעינם נעיונם של רוב ישראל. ורק שנת האריות⁷ -
 תבואה בא שנינו בשנת לחכמה זו, ולכן פתח לגלות זאת החכמה⁸ אמנם גם
 אז טרם בא לידו גילוי והתפשטות כפלא הסגון, עד שהרסי' והבעש"ט, ובו
 וע"י התחילה חכמה זו להתגלות ולהתפשט בחבה בין כל ישראל - בהתאם
 לחסותו של מלך המשיח (על שאלת הבעש"ט "אימתי אחי מר"), "לכשיפוצו
 מעינותיך חוצה"⁹. ובפרט לאחר התגלותה של חסידות חב"ד ע"י כ"ק אדמו"ר
 הזקן, עד היותה בבחי' "יתרנסון"¹⁰, היינו שתורת החסידות נתלכשה בלבושי
 הבנה והשגה של (בחי' מסונן)¹¹ / שכל האנוש, ומני אז היא מתפשטת באופן
 ר"מסויף והולך מסויף ואור".
 צאצא ולכאן חסוה הדבר:
 הרי דורות האחרונים הוא זמן של "עקבות משיחא שנפלו מוכת דוד עד
 בחי' רגלים ועקביים"¹² וה"ה"דור יתום"¹³, כי החשך בו הוא כפול ומכופל
 - ואיך יחכן שדוקא דורות הללו יזכו לגילויים נעלים כאלו שלא זכו להם
 הדורות הקודמים, אף לא דורות התנאים ואמוראים, הגאונים וראשונים וכו' ?
 אמנם כגון דא אנו מוצאים גם בענין כללי¹⁴ התורה:
 אמרו רז"ל¹⁵ "כל מה שתלמיד והיק עהיר לחדש בחורה הכל ניתן למשה
 מסיני". ולכאן¹⁶ גם בזה יש לחמוה: מכיון שהידושו של התלמיד כבר ניתן
 למשה מסיני, למה לא ניתן להתגלות כל אותם גמלים, עד ש כי יבוא אצלו
 התלמיד, יחדש ענין זה ?
 והביאור הוא:

הערה: אפ"ל שבפיענוח ההגהות יש מקומות ספורים שפוענח
(בטעות) גם תיקוני העורכים, ועם המעיינים הסליחה.

בס"ד

קטע משיחת אחש"פ ה'תש"ל

– רשימת אחד השומעים –

א. איתא בזהר¹ "ובשית מאה שנין לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא וכו' וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעינות תהום רבה". וכוונת הזוה"ק בפשטות הואיא, כי בזמן הנזכר הוא נפתחו השערים של החכמות העולם בכללותן ושערי חכמות התורה בעיקר ובפרטיות. וכן היא בפועל כי ראינו מתחיל באותו הזמן בנוגע לחכמות בכלל (לערך שנת ה'ת"ר) התחילה תקופה חדשה, שבה באו לידי גילוי כו"כ חידושים והתפתחות בחכמות העולם, שלא היו דוגמתם בכל השנים הקודמות, ובעיקר, מה שנוגע לובחכמת התורה, הרי זכינו באותם הימים לגילוי של פנימיות התורה – והוא חלק התורה שהי' כמוס וסתום עד אז.

* שהרי מבתחלה במשך דורות אחר דורות רבים, היתה חכמה זו גלויה וידועה רק "ליחידים סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים"² כי הם והם העלימוה מעינים ועיונים של רובם מכלל עם ישראל. ורק מדור מתחיל מהאריז"ל והלאה בא שינוי ביחס לחכמה זו. ולכן "מצוה הרי אמר 'דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"². אמנם גם אז טרם באה לידי גילוי והתפשטות במלא המובן בהרחבה – באופן ד"תפרנסון³, עד שהופיע פ"ק אדמו"ר הבעש"ט, ובו וע"י התחילה חכמה זו להתגלות ולהתפשט בהרחבה בין כל ישראל – בהתאם לתשובתו של מלך המשיח (על שאלת הבעש"ט "אימתי קאתי מר"), ["כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת] לכשיפוצו מעינותיך חוצה"⁴. ובפרט לאחר התגלותה של חסידות חב"ד ע"י כ"ק אדמו"ר הזקן⁵, עד היותה בבחי' "תפרנסון"⁵, היינו שת"ר רת החסידות נתלבשה בלבושי הבנה והשגה (בחי' "מזון"⁶) של השכל האנושי, ומני אז היא מתפשטת באופן ד"מוסיף והולך זמוסיף ואור".

ולכאור'ה תמוה הדבר:

הרי דורות האחרונים הוא זמן של "עקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים"⁷, וה"ה [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] "דור יתום"⁸, כי החושך בו הוא כפול ומכופל – ואיך יתכן שדוקא דורות הללו יזכו לגילויים נעלים כאלו שלא זכו להם הדורות הקודמים, אף לא דורות התנאים ואמוראים, הגאונים וראשונים וכו'?

אמנם בכגון דא אנו מוצאים גם בענין כללי של התורה:

אמרו רז"ל⁹ "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה הכל ניתן למשה מסיני". ולכאור'ה גם בזה יש לתמוה: מכיון שחידושו של התלמיד כבר ניתן למשה מסיני, למה לא ניתן להתגלות בנתגלו כל אותם הימים הדורות, עד כי יבוא אהתו התלמיד ותיק זה ויחדש ענין זה?

והביאור הוא:

SA 401 לאוי הי' צ"ה"ר אצמ"ן התורה ע"ן
10 זמ"ר וזמ"ר (ה"ה) ט"ז א"ז (א"ז) זמ"ר

- ב -

דחה כתוב בתורה ¹⁰ "את הכל עשה יפה בעתו" - שכל דבר שהקב"ה עשהו בזמן מסוים, הרי זו היא העת ה"יפה", המתאימה ^{התורה} לדבר הזה, אצמ"ן
 טובן אשר עד שיגיע הזמן שבו נהחדס ענין זה בתורה ע"י התלמיד והיק, עדיין לא הי' ~~הזמן~~ זקוקים לענין זה ~~המתבבב~~, ולכן לא נחבלה בהנהגה, כי הטא
 חורה הוא מלשון הוראה ¹⁰ - שתכליתה להורות ^{התורה} את הדרך ^{היפה} (בה ילפ) ^{וא"ז}
~~העצמה אשר יעקבו~~ ולזכר את העולם ומכיון שהעולם לא הי' זקוק עדיין ^{התורה}
 לביורור שלהוראה זו ^{התורה} בהענין שמהחדס ע"י התלמיד - ^{לפי} לא נחבלה
 החידוש ¹³. ובטא אצמ"ן ^{התורה} שבש התלמיד והיק מחדש/הענין בתורה - הרצ זה
 גופא הוכחה שהוא הוא ^{התורה} ה"יפה" לזה; והיינו לפי שמצב העולם הוא כזה,
 שנחוצה ^{התורה} ההוראה הנובעת מחידושו של התלמיד והיק ¹⁴.

ועד"ז הוא בענין די'ן: כל הגילויים דלעתיד, בביאה המשיח, ה"ה דבר
 ה"חלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן מסך הגלות" ¹⁵. ואין הכוונה רק לעבודה
 של גלות זו האחרונה, אלא פאחר שארז"ל ¹⁶ "אין המצוה נקראת אלא ע"ש גוטה",
 הרי טובן שבגמר העבודה והביורורים של גלות הלזו, יוגבר ויסתים גם ¹⁷ ענין
 וחכלית הגליות ¹⁷ הגאלה מלכות זו ^{התורה} גאולה שאין אחרי' גלות' ¹⁷.
~~ומכאן שבעבודתנו זו המביאה גמר הגלות הרביעית וגאולה~~
~~ועלת עילוי גם בשלש הגאולות הקודמות. אצמ"ן~~
 אשר דוקא בגלל ¹⁸ דבורה אלו האחרונים הם "עקבת דמשיחא" כבהם הוא בירור
 וגמר גלות הרביעית ¹⁸ מוטלת עליהם אחריות יותר גדולה, ^{התורה}
 ועבודת יותר נעליה והתחזקות והתגברות ^{התורה} בדורות וגליות הקודמים. כי
 הלא עבודתנו זו היא ^{התורה} הכנה לגאולה השלימה: להפך את החך כפול ומסופל -
 לאור כפול ומסופל. ¹⁹ מכיון ש"אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריוחינו" ¹⁹, ואינו
 מכסא אלא לפי הכוחות שניחנו להם, לכן בדורות האלה ^{התורה} מתגלים חלקי
 התורה ^{התורה} והמנימיים (סה שלא זכו להם בדורות הראשונים), ובהם וע"י
 נשפעים מלמעלה כוחות מיוחדים לעבודה נעליה זו - ^{התורה} הקדמת "עוצא
 ותושי" ²⁰, א"היא הנותנת כח לעסות חיל בעבודה.

ועד יותר מזה: ²⁰ בעבודת גדולה ^{התורה} מצד עצמה דורכת כוחות
 מיוחדים, ^{התורה} נוסף עליה, הרי ישוע, שכל העבודה ^{התורה} יותר וקבונה יותר

דהנה כתוב בתורה¹⁰: "את הכל עשה יפה בעתו", ואחז"ל ראוי חי' אדה"ר שתנתן התורה ע"י כו' חזר ואמר (הקב"ה) כו' אני נותן לבניו – שכל דבר שהקב"ה עושהו בזמן מסוים, הרי זו היא השעעת ה"יפה", המתאימה והנצרכת וזקוקה לדבר הזה. זמנה מובן אשר עד שיגיע הזמן שבו נתחדש ענין זה בתורה ע"י התלמיד ותיק, עדיין לא ה"ו צדיקים-זקוקים להענין הזה שבתורה, ולכן לא נתגלה בתורה,

* כי הלא תורה הוא מלשון הוראה¹¹, שתכליתה להורות לבנ"י ליהודי את הדרך ילכו בה [כ"ק אדמו"ר שינה ל:]: בה ילכו ואת ויתנהג בעבודתו העבודה אשר יעבודו לברר ולזכך את העולם – תכלית הירידה לעוה"ז¹². ומכיון שהעולם לא חי' זקוק עדיין להבירור של [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] הוראה זו המתבטאת הבאה בהענין שמתחדש ע"י התלמיד – לכן לא נתגלה החידוש¹³. ובבוא העת הזמן שבו התלמיד ותיק מחדש את הענין בתורה – הרי זה גופא הוכחה שהוא הוא הזמן העת ה"יפה" לזה; והיינו לפי שמצב העולם הוא כזה, שנחוצה ומוכרחת ההוראה הנובעת מחידושו של התלמיד ותיק¹⁴.

ועד"ז הוא בענין דידן: כל הגילויים דלעתיד, בביאת המשיח, ה"ה דבר ה"תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות¹⁵. ואין הכוונה רק להעבודה של גלות זו האחרונה, אלא מאחר שארז"ל¹⁶ "אין המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה", הרי מובן שבגמר העבודה והבירורים של גלות הלזו, יוגמר ויסתיים גם כל ענין ותכלית כל הגליות (והלא שהרי הגאולה מגלות זו תהי' היא "גאולה שאין אחרי" גלות¹²). ומתבאר מזה, שמובן עפ"ז, אשר עבודתנו זו, המביאה לידי לגמר הגלות הרביעית והגאולתה ??? האמיתית ע"י משיח צדקנו שלאחרי' – פועלת עילוי גם בשלש הגאולות הקודמות.

*היוצא מזה, ועפ"ד הרי מובן מאליה, אשר דוקא בגלל זה וכיון שדורות אלו האחרונים הם [כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת] עקבתא דמשיחא" שבהם הוא בירור וגמר גלות הרביעית והסופית והאחרונה – מוטלת עליהם אחריות יותר גדולה, ונדרשת מהם ועבודתם צ"ל יותר נעלית ובהתחזקות והתגברות מכמו יותר מזו אשר בדורות וגליות הקודמים. כי הלא עבודתנו זו היא בתוך הכנה אחרונה לגאולה השלימה: להפך את החושך כפול ומכופל – לאור כפול ומכופל¹⁸.

*ומכיון ש"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו¹⁹, ואינו מבקש אלא לפי הכחות שניתנו להם, לכן בדורות [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] האלה דוקא באים-זמתגלים חלקי התורה הכמוסים הני עלמים ע"ע והפנימיים (מה שלא זכו להם בדורות הראשונים), ובהם וע"י נשפעים מלמעלה כחות מיוחדים לעבודה נעלית זו – שהרי שהתורה נקראת היא "עון ותושי"²⁰, והיא הנותנת כח לעשות חיל בעבודה.

עוד יותר מזה: לבד זאת [כ"ק אדמו"ר העביר מילים אלו מהשורה הבאה לכאן]: נוסף על זה שע" בודה גדולה כזו מצד עצמה דורשת כחות מיוחדים – הנה [כ"ק אדמו"ר העביר מילים אלו להשורה הקודמת]: נוסף על [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] זה – הרי ידוע, שכל שהעבודה נוגעת מוכרחת יותר וקרובה יותר

= 1 =

החלית הנרצה שבאה ע"י, כמדה כזו באה ~~מסמכתה החתונה של היצירה~~ ^{החלית} והיות שעבודתה ~~היא~~ דורות האחרונים נוגעת ממש לגמר והשלמת כל הביורורים, הרי התנגדותה ~~היא~~ היצירה נגדה הוא ביהר חוקף ועוד - למנוע העובד לעשות את המוטל עליו - וא"כ גם בגלל זה ~~התנגדות~~ ^{אוסר} בדורות אלו כוחות מיוחדים, כדי ~~שעבודתה~~ ^{לע} נוכל לקיים ולהסלים אה רצונו של הקב"ה, ש"נחאה הקב"ה להיות לו (ית' ²²) דירה בתחוננים ²³.

ב. עפ"י הנ"ל י"ל שכמו שהוא בכללות, בהפרש שבין דורות האחרונים לבין הדורות הראשונים, כן הוא הענין גם בדורות האחרונים עצמם - שבכל דור ודור שמקרב יותר לביאה הכסיה, כמו שהאחריות ^{הגולה} ²⁴, - כן הולכת ורבה התגלות ~~של~~ הענינים הנעלים דתורה, לגבי הדורות שקדמום. וכמו שאנו רואים שכן הוא הדבר ~~העליון~~ ^{לע} פנימיות התורה - מדור לדור/ ~~התגלות~~ ^{לע} יותר ויותר ומתלבט יותר בלבשי הבנה והתגה ~~של~~ ^{העל}.

ג. גילוי בחוספת רבה כזו ניכר ובולט במיוחד במאמריו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ²⁵, אשר בהם באים עניני החסידות בביאור יותר רחב ובהבנה והשגה סכלית יותר, מכמו שהם במאמר רבוחינו נשיאנו שקדמו.

והרי ידוע ²⁶ הפתגם של חסידים הראשונים שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הוא "הרמב"ם צהורה החסידות", לפי העניני תורת החסידות ~~במאמריו~~ ^{לע} ~~התחאמו~~ ^{לע} דודר ~~לפי~~ ^{לע} גירג החשנה ~~והחבנה~~ ^{לע} ככלות, ~~כ"ל~~ ^{לע} דגם ~~באשר~~ ^{לע} באנו ~~עם~~ ^{לע}.

בסדר-מסודר ~~נשגה~~ ^{לע} צאצא בהסבר מודגת ובמסלים הבריים וכו'. וסובן, ~~בכפ~~ ^{לע} שהרמב"ם כותב ²⁷ ~~במה~~ ^{לע} לספרו יד החזקה "וראיהי לחבר דברים החבריים וכו" בלשון ברור בדרך קצרה עד שהיא תורה שב"ע סודרה לפי הכלבו" דברים ברורים קרובים נכונים כו" - ~~לע~~ ^{לע} בנוגע למאמריו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר גם בהם באה תורת החסידות ~~לע~~ ^{לע} גילוי ~~עם~~ ^{לע} כל הפעלות ~~החנניות~~ ^{לע}.

דברים הפתבריים, בלשון ברורה... דברים קרובים נכונים "וכו".

ג. ~~הבין~~ ^{לע} מאמריו גופא ~~הבנ~~ ^{לע} כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ~~הסבחה~~ ^{לע} מיוחדת ~~ההסך~~ ^{לע} חרס"ו. כי כל מעלות הנ"ל, בהן נשתבחו ~~לע מאמריו, ישנן במדה מרובה ומיוחדת בהמשך זה ~~לע~~ ^{לע} כל הפלאות שהם מצטיין המסך זה, לא רק מבין המאמרים של הרביים זולתו, אלא גם בין שארי מאמריו הוא. והיינו כנ"ל, ואף שבין שאר המסכים יש המסך הנקרא "וככה הגדול" ²⁴ ששמו "הגדול"~~

לתכלית הנרצה שבאה ע"י, במדה כזו-באה-זמתגברת יותר הקליפה והיצה"ר לנגד ולמנוע וכו'²¹. והיות שעבודתם של דורות [כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת המילה:] האחרונים נוגעת ממש לגמר והש' למת כל הבידורים, הרי התנגדות-של היצה"ר נגדה הוא ביתר תוקף ועוז – למנוע העובד לעשות את המוטל עליו – וא"כ גם בגלל זה נחוצים-אנו זקוק מוכרחים בדורות אלו לכחות מיוחדים, כדי שע"י שעבודתנו נוכל לקיים ולהשלים את רצונו של הקב"ה, ש"נתאוה הקב"ה להיות לו (ית'²²) דירה בתחתונים"²³.

ב. עפ"י הנ"ל י"ל, שכמו שהוא בכללות, בהפרש שבין דורות האחרונים לבין הדורות הראשונים שלפניהם, כן הוא הענין גם בדורות האחרונים עצמם – שבכל דור ודור שמתקרב יותר לביאת המשיח, כמו שהאחריות הולכת וגדלה²⁴ – כן הולכת ורבה התגלותן-של הענינים הנעלים דתורה, לגבי הדורות שקדמום. וכמו שאנו רואים שכן הוא הדבר בליחס בענין גילוי פנימיות התורה – מדור לדור היא [כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת המילה:] מתגלית יותר ויורדת ומתלבשת יותר בלבושי הבנה והשגה של שכל אנושי ותפיסא.

וגילוי בתוספת רבה כזו ניכר ובולט במיוחד במאמריו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁵, אשר בהם באים עניני החסידות בביאור יותר רחב ובהבנה והשגה שכלית יותר, מכמו שהם (בגלוי – בנוגע גם לאנשים כערכנו) במאמרי רבותינו נשיאנו שקדמו.

והרי ידוע²⁶ הפתגם של חסידים הראשונים שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הוא "הרמב"ם בדתורת החסידות", לפי שעניני תורת החסידות באו שבמאמריו נמשכו והותאמו יותר לפי ההשגה וההבנה שכלית, כנ"ל, וגם באו-שם בסדר-מסודר נפלא, בהסברה מודרגת ובמשלים המבררים וכו'. וזו-בן, דכמו אשר ע"ד שהרמב"ם כותב²⁷ אודות ביחס לספרו יד החזקה "וראיתי לחבר דברים המתבררים וכו' בלשון ברורה בדרך קצרה עד שתהא תורה שבע"פ כולה סדורה בפי הכל [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] כו' דברים ברורים קרובים נכונים כו'" – הוא הדבר בנוגע למאמרי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר גם בהם באה בגלוי תורת החסידות (בגלוי כנ"ל) לידי-גילוי עם-כל המעלות-הנ"ל נידחת לעיל. ב"דברים המתבררים וכו', בלשון ברורה ... דברים ברורים קרובים נכונים" [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] וכו'.

ג. מבין כל מאמריו גופא דיבר הבייע כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע השייכות במיוחדת בשבח להמשך תרס"ו. כי כל מעלות הנ"ל, בהן נשתבחו כל מאמריו, ישנן במדה מרובה ומיוחדת בהמשך זה. ופי'דוע כל ההפלאות שבהם מצטיין המשך זה, לא רק מבין המאמרים של הרביים זילתו, אלא גם בין שארי מאמריו הוא. והיינו כנ"ל, ואף שבין שאר ההמשכים יש המשך הנקרא "זככה הגדול". ששמו²⁸ "הגדול"

= ד =

(הנקרא ע"פ נשיא בישראל) שוכיח עליו שחוכנו הוא בבחי' גדלות בכל עניינינו
בנגלה, אקבלה, חסידות וכו' - בכל זאת אינו מגיע למעלה הגילויים בהמשך
חריט"ו, ער שי"ל שהמשך "וככה" לגבי המשך חריט"ו הוא בחי' "נסתר" לגבי בחי'
"נגלה", או כמו חושב"כ לגבי חושבע"פ²⁵.

המשך זהו

ולא רק שבהמשך זה באה חורה החסידות לידי התגלות יותר ולמטה יותר,
אלא שגם שייכותה של חכמה זו לבאולה העתידה (וכנ"ל, שהיא היא הסיבה אשר
מה שפנימיות החורה מתגלה יותר מדור לדור) נראית בגמילות יותר בהמשך זה,
כ"ק ארמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בצמצום קישר אמירתו של המשך אה בשנה זו
(חריט"ו) עם ה"קצ" הנקבעת לשנה היא²⁸ (וגם עם זה שבזמן שהוא היו פרעות
במדינת רוסיה ל"ע ~~הוא~~ שהיתה שנה העיבור).

ובנוגע לפועל הנ"ל שספר/ נחתנו ונמסכו של הגילויים והכוחות

מלמעלה להפוך את החשך כפול ומכופל, [המשך] גלו לאדם שכונה עמתי³⁰ שלמה

"כפי" בשם שכונה ע"ש שוכנה ומלבשת חוץ כל עלמין³⁰ היינאטגם כאשר

הוא ~~הוא~~ חסידות את כבוד ~~הוא~~ הוא ~~הוא~~ חסידות את כבוד ~~הוא~~ הוא חסידות את כבוד
הוא הנוהג לנו כח לסיים הגלות, [המשך] חסידות את כבוד ~~הוא~~ הוא חסידות את כבוד

ע"ז לאתחלתה בגאולה ואח"כ בגאולה האמיתית ~~הוא~~ ע"י משיח בדקנו.

ואלוה

(הנקרא ע"ש נשיא בישראל) מוכיח עליו שתוכנו הוא בבחי' גדלות בכל עניניו: בנגלה קבלה, חסי' דות וכו' – בכל זאת אינו מגיע למעלת הגילויים בהמשך תרס"ו, עד שי"ל שהמשך "וככה" לגבי המשך תרס"ו הוא בחי' "נסתר" לגבי בחי' "נגלה", או כמו תושב"כ לגבי תושבע"פ³⁵.

ולא רק שבהמשך זה באה תורת החסידות לידי התגלות יותר ובתפיסא בהשגה למטה יותר, אלא שגם שייכותה של "חכמה זו" לגאולה העתידה (וכנ"ל, שהיא היא הסיבה מה שפנימיות התורה מתג' לזית יותר מדור לדור) נראית וניכרת יותר בהמשך זה, כי

* וכידוע אשר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בעצמו קישר אמירתו של [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] ההמשך בשנה זו (תרס"ו) עם ה"קצ" הנקבע הנמצא בכמה ספרים על [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] שנה ההיא²⁸ – (וגם עם זה שבזמן ההוא היו פרעות במדינת רוסיא ל"ע, וגם עם זה ושהיתה מוצאי שנת העיבור).

ובנוגע לפועל: [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] ע"פ מכל הנ"ל שכבר שניתנו ונמשכו כל הגילויים ובהכחות מלמעלה להפוך את החושך כפול ומכופל, ושהרי [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] "גלו לאדום שכינה עמהם"²⁹, שנקראת "צק' בשם שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין"³⁰, היינו [כ"ק אדמו"ר ציין להוסיף רווח] שגם כאשר נמצאים אנו בשפל המצב, מ"מ הרי הוא ית' הוא השוי' כן אתנו, ועד אשר "ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד"³¹ הרי הוא "השוכן אתם בתוך טומאתם"³², הנותן לנו כח לסיים הגלות, לברר "הפכים קטנים" שעדיין לא נתבררו שנשארו לברר, ולזכות עי"ז להאתחלתא דגאולה, ואח"כ לשלימות הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

1) ח"א זיל"ד, א.

2) אגה"ק סי' כו (צ"ח).

3) ~~8888-8-8888~~ כס"ט באגרות 8888 889 הידועה על דבר עליית הנשמה
 שלו בראש היינה שנת תק"ז (נדפסה בסוף הספר בן פורת יוסף, בספר המכתבים
 מהבעש"ט ז"ל והלכידיו (לבוש חר"ג), וכותב הפו"ל שהעתיק ^{2/} מן המכתב - כח"י
 הצהנו של הבעש"ט הר"צ זכו"ר ר' יחיאל - החתום בעצם כח"ק של הבעש"ט).
 בספר גנזי נסחרות (ירושלים ת"ו חר"ד) ח"א סי' סה. - חלק ממנה בהחלת
 ספר חר שם 110, וספר לקוטי אמרים להח"ט ממעוררשט. - ביאור שאלם הבעש"ט
 ומענה המשיח ^{27/} המסידות ראה לקו"ד ליקום סז-יח.

4) ובספר לאחרי פעטערבורג (תקנ"ט) (תורה שלום ס"ע 112 ואילך).

5) כדיוק הל' בתקוני זהר (ת"ו בסופו) דברי אליהו הנביא מבשר הגאולה פלוחנו

זה (לרכ"י): כמה בניג' להא יהפנסון מהאי חיבורא דילך כד אחגלי להא
 בדרא בהראה בסוף יומיא דבניגא וקראת דרור בארץ גו'. ובכסא מלך שם ביאר
 והדגיכו: בדיא בהראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אטר) זה כמה מאות א'
 הננים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יהפנסון כו' יפרושן
 מאמריו העמוקים בהקדמות שבילה האר"י זלה"ה כו' שיבינו כו' כי הלווד א'
 גירסא בעלמא הגם שיש לו שטר טוב כו' עכ"ז הסגולה דבניג' וקראת אגא
 דרור היא כשיחפנסון וילמדו פירושי המאמרים כו'. - ראה גם כן הקדמת הרח"ו

לסער הקדמות.
 גדולה גי' ס"ה.
 7) אגה"ק סי' ט.

8) אגה"ה פ"י.

9) ראה שבילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב, ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפמ"ב.
 קה"ר פ"א, ט. פ"ה ח. שו"ת רד"ך בית ה' חדר ג'. תורה העולה ח"ג, פג"ה.
 הקדמת הס"ך עה"ה. אור תורה להח"ט ר"פ הולדות. אגה"ק קו"א ד"ה להבין פרטי
 ההלכות.

10) קהלה ג, יא. ויקהל' עם. ויקהל' עם י"ב עה"ב א"ל ז"ל ויקהל' א"ל ח"ה.
 11) זח"ג נ"ג, ב. גו"א ר"פ א בראשית בשם הרד"ק.
 12) יתגלה ע"פ (א"ה).
 13) אף שהיתה גם אז חלק בחורחה שחרי-תורה "קדמה לזולם" (מסחים נד, ב.
 נדבקים לט, ב), וית'פי סוף ג' (זכ"א ל' התורה) ועי' א"ל (כ"ה א"ל) א"ל
 יתגלה ע"פ
 א"ל ר"ח

הערה 1: ח"א קי"ז, א.

הערה 2: אגה"ק סי' כו (קמב, ב).

כ"ק אדמו"ר ציין להעביר הערה 5 לפני הערה 3, ושינה את מספרי הערות 3, 4 בהתאם לזה 4, 5.

הערה 3: בסוף

הערה 4: כמש"כ הבעש"ט. שהעתיקה.

זחלק

עפ"י ע"ד החסידות

לאחרי הערה 5, כ"ק אדמו"ר הוסיף הערה חדשה ושינה את מספרי ההערות בהתאם לזה:

(6 ראה תניא ספ"ה.

הערה 10: קהלת ג, יא. ובקה"ר שם. ועייג"כ שם ר"פ עה"פ "לכל זמן ועת לכל חפיץ".

לאחרי הערה 11, כ"ק אדמו"ר הוסיף הערה חדשה ושינה את מספרי ההערות בהתאם לזה: (12)
תניא פל"ז (מה, ב).

הערה 13: אף שהיתה גם אז חלק בתורה שהרי תורה – וכמו כל התורה ש"קדמה לעולם" (פסחים נד, א. נדרים לט, ב), ויחידי סגולה למדו וקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה ([ברווח זה מורה כ"ק אדמו"ר להוסיף המ"מ]) אבל לכל ישראל ניתנה לכ"ו דור.

- 2 -

14 וזהו גם הטעם לזה שכ"ק מו"ח אדמו"ר גילה כמה הוראות והנהגות וכו' בזמן האחרון דוקא, וכמה מהם - בארצות"ב, כחצי כדור החתחון (ראם מכתבו במה"מ ת"ש ע" 232), אף שטעם כמה שנים לפני"ז - כי לאז בא הזמן

העולם הוצי' ליפ"א.
(15) הניא לפע"ז.

16) סוטה יג, ב. הובא במפורס"י (בתחומא עקב ח, א).

17) למה ע"א על ח"ס ישיב יתה...
18) למה הניא...
19) ע"ז ג, א...
20) למה הניא...
21) ראה לקו"ש ח"ב סי' בראשית.

22) הנחומא נשא סד, ע"א ג, ב. במצ"ר פי"י, יו - למה הניא...
23) כן ה"י מוסיף א (פעמים רבות) כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע - נחבאר

בסיחה א ש"ס וישלח השכ"ס.
24) העיר אסולא (מ, א, ב) קטל יון ו' פ"ו כו'.
ראה לקו"ש ע" 1226, ובהערה 32 שם.

25) וראה חנוך לנער (ע" 8. וראה היום יום ע" קז) אחר הצ"צ אחר בנוגע לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"עו "נגלג כ" חסון חרכ"א, שיש בזה שני כפי"ן שהוא רומז לכתרא עילאה" - שני הכפי"ן רומזים לב" הענינים שבכתר אריך ועתיק, היינו שהוא שאף שייך לא רק לאריך (שאף שהוא למע' מהשתל", ס"ם היה שייך להשתל") אלא גם לעתיק שלמע' מהשתל" לבמרי.

ויש אאמא לקשרו עם זה שבמרי"ס שלו היחה בנר ב' דחנוכה (שם), לפי שביום ב' דחנוכה נראה הנס דחנוכה (הבא) פלסעלה מהשתל" בגלוי, לא כמו ביום א' שבגלוי אין נראה הנס (וע"ז דבר ד' א"ת ו' ע"ז) ביאור מיוחד (ראה ס"ז רי"ג הלכות חנוכה סי' תר"ט).

ולפיכ"ז שייך לענין הגאולה, דהרי ג"א בא"י מכח"י שלמע' מהשתל".
27) בהקדמתו לספרו יד החזקה.

28) לקו"ש ג' ע' כ"ו. וכאן סת"ם ג"א ע' 160.

29) בן מובא ב"ם במצ"ר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

30) העיר סג"ה"ק סט"ב"ס.

31) וי"לאש אשר לכן החחיל ענין שהיית ד' כוסות באח"ס בנטה ההיא דוקא

הערה 14: כי "לכל זמן" ואז בא הזמן שהעולם הוצרכה לזה הוצרך להם.

הערה 15: תניא [כ"ק אדמו"ר הורה להוסיף רווח] רפל"ז.

הערה 16: הובא [כ"ק אדמו"ר כתב לשנות ממ"ש "ובפירש"י ובתנחומא"] :[זבתנחומא ובפירש"י עקב (ח, א)].

הערה 17: 17) ראה מכילתא עה"פ אז ישיר: התשועה העתידה להיות אין אחרי' שעבוד (הובאה תוד"ה ונאמר פסחים קטז, ב). ועד"ז שמו"ר פכ"ג, יא (וראה רש"י ערכין יג, ב) ד"ה בנבל).

לאחרי הערה 17, כ"ק אדמו"ר הוסיף הערה חדשה ושינה את מספרי ההערות בהתאם לזה: 18) ראה תניא פל"ו, אגה"ת ספ"ט.

לאחרי הערה 19, כ"ק אדמו"ר הוסיף הערה חדשה ושינה את מספרי ההערות בהתאם לזה: 20) ראה תו"א ר"פ יתרו.

הערה 21: תניא פכ"ח. – ראה לקו"ש ח"ג פ' בראשית.

כ"ק אדמו"ר הורה להעביר הערה 23 לפני הערה 22, ושינה את מספרי ההערות בהתאם לזה.

הערה 23: תנחומא נשא טז. עד"ז וראה גם במדב"ר פי"ג, ו. – ראה תניא פל"ו.

הערה 24: להעיר מסוטה (מט, א): "בכל יום ויום כו". ראה לקו"ש ח"ד ע' 1226, ובהערה 32 שם.

הערה 25: [...] וידוע (לקו"ת שה"ש לה, ג) אשר שני הכפי"ן רומזים לב' העניינים הבחינות

(הבאה מלמעלה מהשתל')

אין נראה הנס וצדיקים ע"ז ושקו"ט בזה בתורה וזקוקים לביאור מיוחד כו' (ראה ט"ז ריש הלכות חנוכה סי' תר"ע. ועוד).

והרי כ"ז שייך לענין הגאולה, דהרי ג"ז ענין הגאולה באה מבחי' שלמע' מהשתל'

כ"ק אדמו"ר הורה להעביר הערה 27 לפני הערה 26, ושינה את מספרי ההערות בהתאם לזה.

כ"ק אדמו"ר מחק הערות 24 ו-25: 24) כן מובא ב"פ במאמרי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. 25) להעיר מאגה"ק סוסכ"ט.

וענין -
 - 3 -
 חתונה

וכתוב: ההפטרחה וכו' (היום יום ע' מז), כי ד' כוסות אלג-טנדיס להגאולה העתידה, (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1299).

~~וישנה שייכות מיוחדת לייך דוקא, כי ענינו של יין הוא גילוי /~~
 ההעלם, דהרי מהחלה הוא סמון בענבים ואח"כ יוצא לגילוי, ולכן הוא סועל
 גם ענין גילוי ההעלם, כמ"ש (שופטים, יג.) "המסמח אלקים ואנשים", היינו
 סמלה ההעלם דאלקים ואנשים ↑ דהרי גם ענין זה הוא גילוי מה סתומים לזה
 הדי' כהעלם. (ק"ת)

29 סערי מסעי לה, לך (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) ט, וזאת זמנין: סערי (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל)
 30 תניא פמ"א. (ק"ת) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל)
 31 (ק"ת) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל) (ז"ל)

הערה 28: [...] כי ד' כוסות אלו שייכים כי אחש"פ ועניניו – ה"ה שייך להגאולה העתידה וכתוכן ההפטורה וכו' (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1299).

דישנו וי"ל שייכות מיוחדת לייך דוקא, כי ענינו של יין הוא גילוי ד' ההעלם, דהרי מתחלה הוא טמון בענבים ואח"כ יוצא לגילוי, ולכן הוא פועל גם ענין גילוי ההעלם, כמ"ש (שופטים, יג:) "המשמח אלקים ואנשים", היינו שמגלה ההעלם דאלקים ואנשים (לקו"ת [כ"ק אדמו"ר השאיר ריוח להוסיף המ"מ בדיוק] והרי גם ענין שתיית ד' כוסות באחש"פ זה הוא גילוי מה שמקיים לזה הוי' בהעלם.

הערה 29) ספרי מסעי לה, לד: (וראה מגילה (כט, א): "לבבל נו". ולהעיר מהשינוי: בתניא פי"ז, אגה"ק סכ"ה (ובכ"מ בחסידות): "לאדום", באגה"ק ס"ד (ובכ"מ): "לבבל").

כ"ק אדמו"ר מחק הערה 29: ויקרא טז, טז. פרש"י שם מיומא נו, א.

כ"ק אדמו"ר הורה להוסיף הערה 31: 31)

הגהה שני'

102 פ 37 ח א אחר (13N)

↓ יא א פ 5

קטע משיחה אחש"פ, התש"פ

— רשימת אחד השומעים —

א. איתא בזהר¹ ובשית מאה שנין לשתיאה יתפתחן תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא כו' וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעינות תהום רבה². וכונת הוזה"ק בפשטות היא, כי בזמן ההוא יפתחו שערי החכמות בכלל ושערי חכמת התורה בעיקר ובפרט. וכן ראינו באותו הזמן בנוגע לחכמות בכלל. ובחכמת התורה — וכינו באותם הימים לגילויי של פנימיות התורה — חלק התורה שהי' כמוס וסתום עד אז.

1315
19

שהרי בתחלה היתה חכמה זו גלויה וידועה רק ליהידי סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים³. כי הם העלימוה מעינם וציונם של רוב עם ישראל. ורק מתחיל מהאריז"ל — הרי אמר דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה⁴. אמנם גם אז טרם באה לידי גילוי התפשטות בהרחבה — באופן ד"תפרנסון⁵, עד שהופיע כ"ק הבעש"ט, ובו ועל ידו התחילה חכמה זו להתגלות ולהתפשט בהרחבה בון כל ישראל — בתתאם לתשובתו של מלך המשיח (על שאלת הבעש"ט אימתי אחי מר"), לכשפוצו מעינותיך חוצה⁶. ובפרט לאחר התגלותה של חסידות הב"ד ע"י כ"ק אדמו"ר הוקן⁷. עד היותה כבחי' "תפרנסון" היינו שתורה החסידות נתלכשה בלבושי הבנה והשגה (מוזן⁸) של השכל האנושי, ומני אז היא מתפשטת באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור⁹.

38

(1) ח"א ק"ו, א.

(2) אגותיק ס"י כו (קטב, כ).

(3) כדיוק הלי' בתקני זהר (ת"ל בסופו) דברי אליהו הנביא מבשר הגאולה ממלותו זה (לרשב"י): כמה ביני לתתא יתפרנסון מהאי חיבורא דילך כו' אתגלי לתתא כדרא בתראה בסוף יומא ובגיגא וקראתם דדור בארץ גו'. ובכסא מלך שם ביאר והגיש: כדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסון כו' יורשו מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האריז"להי' כו' שיינו כו' כי הלומד גרסא בעלמא הנם שיש לו שער טוב כו' עכ"ז הסגולה דבניי וקראתם דדור הא כשיתפרנסון וילמוו סירושי האמורים כו'. — ראה גם כן הקדמת הרחי' לעשר ההקדמות.

(4) הבעש"ט באגרתו הידועה על דבר עליית הנשמה שלו בראש השנה שנת תקי"ז (נפסטה כסוף הספר בן סורת יוסף, בספר המכתבים הבעש"ט ז"ל ותלמידיו) (לבוב תרס"ג), וכוחב המו"ל שהעתיקה מן המכתב — כתיי התנו של הבעש"ט הרה"צ וכר ר' יחאל — התתום בעצם כ"ק של הבעש"ט. בספר בני נסתרות (ירושלים ת"ו תרפ"ד)

(5) ח"א ס"י סה. — חלק ממנה בחזות ספר כתר שם טוב, וספר לקוטי אמרים להי"ט מפעוריש. — ביאור שאלת הבעש"ט ומענה המשיח ע"ד החסידות ראה לקו"ד ליקוט סו"ת.

(6) ובפרט לאחרי פעעעבורג (תקניט) (תורת שלום ס"ע 112 ואילך).

(7) ראה תניא ספ"ה.

38

ולכאורה תמוה הדבר :

הרי דורות האחרונים הוא זמן של „עקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים ועקביים" והיה „דור יתום", כי החשך בו הוא כפול ומכופל — ואיך יתכן שדוקא דורות הללו יזכו לגילויים נעלים כאלו שלא זכו להם הדורות הקודמים, אף לא דורות התנאים ואמוראים, החזנים וראשונים וכו'?

הגאון

אמנם כגון דא אנו מוצאים גם בענין כללי בתורה :

אמרו רז"ל * „כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה הכל ניתן למשה מסיני". ולכאורה גם בזה יש לתמוה : מכיון שחידושיו של התלמיד כבר ניתנו למשה מסיני, למה לא נתגלו כל אותם הדורות, עד כי יבוא תלמיד ותיק זה ויחדש ענין זה?

בב

ותביאר וזא :

כתוב בתורה : „את הכל עשה יפה בעת" ואחז"ל ראוי חי' אדח"ר שתנתן התורה ע"י כי חזר ואמר (הקב"ה) כי אני נותן לבניו — שכל דבר שהקב"ה עושה בזמן מסוים, הרי זו היא העת היפה, המתאימה חקוקה לדבר הזה, מזה מובן אשר עד שייגיע הזמן שבו תחדש ענין זה בתורה ע"י התלמיד ותיק, עדיין לא היו זקוקים להענין הזה, ולכן לא נתגלה.

בב

כי הלא תורה הוא מלשון הוראה, שתכליתה לתורות לבני את הדרך ילכו בה ואת העבודה אשר יעבודו לברך ולזכך את העולם — תכלית חירייה לעוה"ו, ומכיון שהעולם לא חי' זקוק עדיין להבירור של הוראה זו הבאה בהענין שמתחדש ע"י התלמיד — לא נתגלה החידוש, ובכזו הזמן שבו התלמיד ותיק מחדש את הענין בתורה — הרי זה גופא הוכחה שהוא הוא העת היפה לזה; והיינו לפי שמצב העולם הוא כזה, שנחוצה ומוכרחת ההוראה הנובעת מחידושו של התלמיד ותיק.

הגאון

(7) אגוזי ס"ט.

(8) אגוזי פ"ב.

(9) ראה מגילת יס, ב, ירושלמי פאה פ"ב, הי"ד, שמורר רפמ"ו, ויקיר רפכ"ב, קהיר פ"א, ט, פ"ה ה, שו"ת רד"ך בית הי חזר ב, תורה העולה ח"ג, פניה הקומת הש"ך צ"ה"ת, אור תורה להה"מ ר"פ תולדות, אגוזי קריא ד"ה להבין פרטי ההלכות.

(10) קולת ב, יא, ובקריי שם, ועינייך שם ר"פ צ"ה"פ לכל זמן ועת לכל חסד.

(11) זח"ג נג, ב, גי"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק.

(12) תניא פל"י (מה, ב).

(13) אף שהיתה גם אז חלק בתורה — וכמו כל התורה ש„קומה לעולם" (מסחים

נד, ב, גדרים לט, ב), ויחידו מגולה למדו וקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה

(14) אבל לכל ישראל ניתנה לבין דור.

אחרון דוקא, וכמה מהם — בארצות"ב, כחצי כדור התחתון (ראה מכתבו בסה"מ תשי"ח

ע' 232), אף ששמעם כמה שנים לפניו — כי „לכל זמן" ואו בא הזמן שהעולם הוצרך להם.

הגאון

הגאון

ד"ה

ועד"ז הוא בענין דידן: כל הגילויים דלעתיד, בביאת המשיח, הי' דבר
התלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות". ואין הכוונה רק להעבודה
של גלות זו והאחרונה, אלא מאחר שארז"ל "אין המצוה נקראת אלא ע"ש
גומרה", הרי מוכן שבגמר העבודה והבירורים של גלות הלזו, יוגמר ויסתיים
גם ענין ותכלית כל הגלות (שהרי הגאולה מגלות זו היא גאולה שאין אחרי'
גלות"). מוכן עפ"ז, אשר עבודתנו זו, המביאה לגמר הגלות הרביעית והגאולה
שלאחרי' — פועלת עילוי גם בשלש הגאולות הקודמות.

13

היוצא מזה, אשר דוקא וכיון שדורות אלו האחרונים הם «נקבתא
דמשיחא» שבהם הוא בירור וגמר גלות הרביעית והאחרונה — מוטלת עליהם
אחריות יותר גדולה, ועבודתם צ"ל יותר נעלית ובהתחזקות והתגברות יותר
מזו אשר בדורות וגליות הקודמים. כי הלא עבודתנו זו היא חכנה אחרונה
לגאולה השלימה: להפך את החשך כפול ומכופל — לאור כפול ומכופל".

69

וכיון ש-אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו", ואינו מבקש אלא לפי
הכחות שניתנו להם. לכן בדורות האלה דוקא מתגלים חלקי התורה הנעלמים
ע"ע והפנימיים (מה שלא זכו להם בדורות הראשונים), ובהם וע"י נשפעים
מלמעלה כחות מיוחדים לעבודה נעלית זו — שהרי התורה היא «עון ותשי"י".
היא הנתנת כח לעשות היל בעבודה.

יותר מזה: נוסף על זה שעבודה גדולה זו מצד עצמה דורשת כחות
מיוחדים — הרי ידוע, שכל שהעבודה מוכרחת יותר וקרובה יותר לתכלית
הנרצה שבאה ע"י, מתגברת יותר הקליפה והיצה"ר לנגד ולמנוע וכו'".
והיות שעבודת דורות האחרונים נוגעת ממש לגמר והשלמת כל הבירורים, הרי
התנגדות היצה"ר נגדה הוא ביתר תוקף ועוז — למנוע העובד לעשות את
המוטל עליו — וא"כ גם בגלל זה מוכרחים בדורות אלו לכחות מיוחדים, כדי
שע"י עבודתנו נוכל לקיים ולהשלים את רצונו של הקב"ה, ש-נתאוה הקב"ה
להיות לו (ית') דירה בתחתונים".

ב. עפ"י הנ"ל י"ל שכמו שהוא בכללות, בהפרש שבין דורות האחרונים

- (15) תניא רש"י.
- (16) סוטה יג. ב. הובא בתנחומא ובפירוש"י עקב (ה, א).
- (17) ראה סכילתא עה"ם או ישר: התשועה העתידה להיות אין אחרי' שעבוד
(הובאה תורה ונאמר פסחים קטו, ב). ועד"ז שמור"ר סכ"ג, יא (וראה רש"י ערכין יג, ב)
ד"ה בנבל.
- (18) ראה תניא סל"ו, אנה"ת ספ"ט.
- (19) ע"ז ב. א.
- (20) ראה תרי"א ר"ם יתר.
- (21) תניא פכ"ח. — ראה לק"יש ח"ג ס' בראשית.
- (22) כן הרי מוסיף (פעמים רבות) כ"ק אומ"ר (מהורש"ב) נ"ע — נתבאר בשיחת
ש"ס וישלח השכ"ט.
- (23) תנחומא נשא טו. עד"ז במדבר"ר פ"י, ה. — ראה תניא סל"ו.
- (24) להעיר מסוטה (ס"ט, א): בכל יום ויום כ"ה, ראה לק"יש ע"י 1226, ובהערה 32

ע"י

תורה
אברהם

תרס"ז — 4

בהערה 21 הוסיף כ"ק אדמו"ר בכת"ק: עייני [תניא פכ"ח]
על הערה 24 ציין כ"ק אדמו"ר: שייך לע' שלאחרי

פ

לבין הדורות שלפניהם, כן הוא הענין גם בדורות האחרונים עצמם — שבכל דור דור שמתקרב יותר לביאת המשיח, כמו שהאחריות הולכת וגדלה — כן הולכת ורבה התגלות הענינים הנעלים בתורה, לגבי הדורות שקדמום. וכמו שאנו רואים שכן הוא הדבר בענין גילוי פנימיות התורה — מדור לדור היא נחגלת יותר ויורדת ומתלבשת יותר בלבושי הבנה והשגה ותפיסה.

5

גילוי בתוספת רבה כזו ניכר ובולט במיוחד במאמריו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר בהם באים עניני החסידות בביאור יותר רחב ובהכנה והשגה שכלית יותר, מכמו שהם (בגלוי — גם לאנשים כערכנו) במאמרי רבותינו שקדמו.

והרי ידוע הפתגם של החסידים הראשונים שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הוא "הרמב"ם תורת החסידות". לפי שעניני תורת החסידות באו במאמריו בסדר מסודר, בהסברה מודרגת ובמשלים המבררים וכו'. ומובן, אשר ע"ד שהרמב"ם כותב "אודות ספרו יד החזקה" וראיתי לחבר דברים המתבררים וכו' בלשון ברורה בדרך קצרה עד שתהא תורה שבע"פ סדורה לפי הכל כו' דברים ברורים קרובים נכונים כו' — הוא הדבר בנוגע למאמרי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר בהם באה תורת החסידות (בגלוי כנ"ל) בדברים המתבררים, בלשון ברורה... דברים קרובים נכונים וכו'.

?

Handwritten mark

ג. מבין מאמריו גופא דיבר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במיוחד בשבח ההמשך תרס"ו. כי כל מעלות הנ"ל, בהן נשתבחזו מאמריו, ישנן במדה מרובה ומיוחדת בהמשך זה.

ולא רק שבהמשך זה באה תורת החסידות לידי התגלות יותר ובהשגה למטה יותר, אלא שגם שייכותה של "הכמה זו" לגאולה העתידה (ובנ"ל) שהיא היא הסיבה מה שפנימיות התורה מתגלית יותר מדור לדור) נראית יותר בהמשך זה.

Handwritten mark

וכידוע אשר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע קישר אמירתו של ההמשך בשנה זו (תרס"ו) עם ה"ק" הנמצא בכמה ספרים על שנה החיא" (ובגם עם זה שבומן ההוא היו פרעות כמדינת רוסיא ל"ע ושהיתה שנת העיבור).

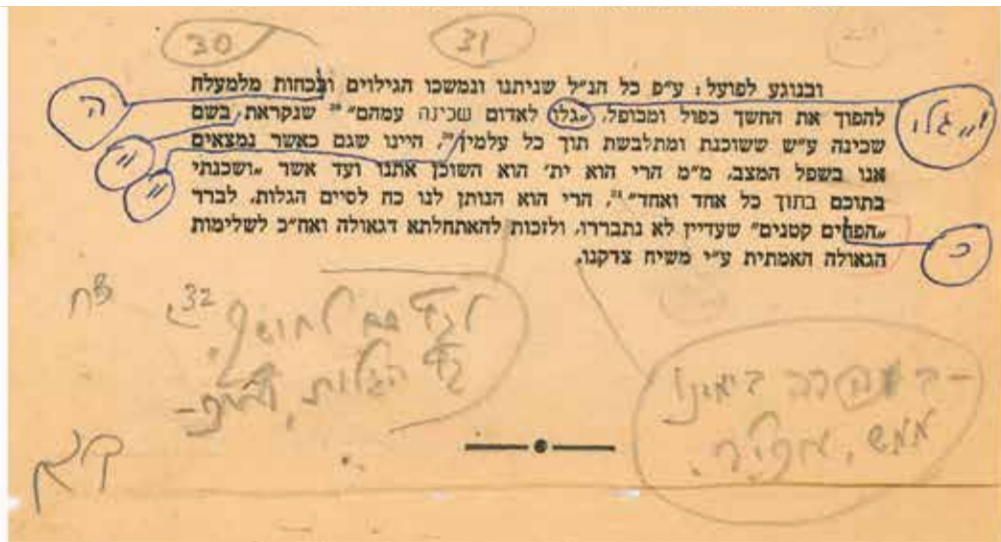
25 וראה חנוך לנער (צ' 8. וראה היום יום צ' קן) אשר הביע אמר בנוגע לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע: "גולד כי השון תרכ"א, שיש בזה שני כפיון שהוא רימוז לכתרא עילאה" — וידוע (לקרי' שה"ש לה, ג) אשר שני הכפיון רומזים לבי' הפשוטות שבכתר אריך וצתיק. היינו שהוא שייך לא רק לאריך (שאף שהוא למע' מהשתל, כי"ם היה שייך להשתל) אלא גם לצתיק שלמע' מהשתל' לממר'. ויש לקשרו עם זה שהברייתא שלו היתה כבר כי דחנוכה (שם) לפי שביום ב' דחנוכה נראה הנס דחנוכה (הבא מלמעלה מהשתל) בגלוי, לא כבר כיום א' שבגלוי אין נראה הנס ושקיי"ש בזה בחירה וזקוקים ביאור מיוחד כו' (ראה ט"ז ריש הלכות חנוכה ט"ז תרע. וידע).

- והרי כ"ז שייך לענין הגאולה, דהרי גם ענין הגאולה בא מבחי' שלמע' מהשתל.
- 26 לקרי' חיב צ' רצו. וראה סה"ש תשי"א צ' 160.
- 27 בהקדמותי לספרו יד החזקה.
- 28 וי"ל אשר לכן התחיל ענין שחיית ד' כוסות באה"ש"ם בשנה החיא דוקא (היום)

כנראה ה' בדעת כ"ק אדמו"ר לכתוב הערה חדשה בציינו בצד הקטע המספר "28". וכן בשוה"ג אחר הערה 27 ציין להוסיף שורה חדשה במספר "28". אך לבסוף לא הוסיפו ומחקו.

כמו"כ שינה בכת"ק הן המספרים שצויינו בפנים השיחה והן מספרי ההערות:

הערה 28 למספר "29", הערה 29 למספר "30", הערה 30 למספר "31", והערה 31 למספר "32", אמנם אח"כ מחק אותם.

בקטע האחרונה הוסיף כ"ק אדמו"ר:

[ולזכות] לקץ שם לחושף³². קץ הגלות, ואח"כ -

[ע"י משיח צדקנו] - במהרה בימינו ממש, אכ"ר.

יום ע' (טז), כי אחש"פ וענינו - היה שייך להגאולה הפתירה למנובן ההפטרה זכר
(וראה לקריש ח"ד ע' 1299).

ויל שייכות מיוחדת ליון דוקא, כי ענינו של יין הוא גילוי העולם, דהרי מתחלה
הוא טמון בענבים ואח"כ יוצא לגילוי, ולכן הוא פועל גילוי העולם, כמיש (שופטים יג)
המשמח אלקים ואנשים, היינו שמגלה העולם דאלקים ואנשים (לקריש)
29 ספרי ספני לת, לת, (וראה מגלה כנה, א): לבבל כו, ולהעיר מהשינוי: בתנא
פירו, אנהיק סביה (ובכ"מ בחסידות) לאדום, באנהיק סיד (ובכ"מ) לבבל.

30 תניא סמ"א.
31 שם.

וכתובין
32 קריש 67

*וראה אהרן
אחיו יצחק
היה הורג
אליהו*

תרמ"ז - 5

ר"ח (שער האהבה ע"ו קרוז אהלות) גרש"ה
(שער האמות אות). מס' תענית רג"ה
מצנן הצרובה. ע' תרומה א' 2 ת"א -
שכה, ד. שכו, ד. - וצוה).

32 איורי פנים אהרן ע"ה (א"ה) וכן הפסוק והוא
א"ה - פ"ה קתניה (א"ה) וכן אהרן ע"ה (א"ה)
והוא הפ"ה ע"ה א"ה ע"ה וכן אהרן ע"ה (א"ה)
א"ה ע"ה א"ה ע"ה (א"ה) וכן אהרן ע"ה (א"ה)
א"ה ע"ה א"ה ע"ה (א"ה) וכן אהרן ע"ה (א"ה)

בסוף הערה 29 הוסיף כ"ק אדמו"ר: ובכ"מ שמדובר אותו הענין ולא הובא מרז"ל בכלל.

בהערה 31 (בכת"י סב החתן) "ובשל"ה": מחק כ"ק אדמו"ר אות הראשונה "ו".

בסוף ההערות הוסיף כ"ק אדמו"ר הערה חדשה:

32 איוב כה, ג. ובאוה"ת פ' מקץ (שמ, א. וכפלי' המד"ר שהובא שם - כ"כ בתניא פל"ג) - לעיין גם
לזח"א (קצד, א). ושם הוא עה"פ לכל זמן ועת לכל חפץ (ונת' בלקוטי לוי יצחק על זוהר): ת"ח כל מה
דעבד קוב"ה לתתא לכלא שוי זימנא זומן קצוב זמן שוי לנהורא כו'.

ב

אגרות ומענות קודש

לסב הכלה השליח הרב דניאל יצחק מאסקאוויץ ע"ה

סב הכלה, הרב דניאל יצחק מאסקאוויץ ע"ה, נולד בשיקאגא, אילנוי, בשנת ה'תשי"ד. לאחר חתונתו, בשנת ה'תשל"ו, זכה להתמנות כשליח כ"ק אדמו"ר לשיקאגא, ולאחרי כמה שנים אחר פטירת השליח הרה"ת ר' שלמה זלמן העכט ע"ה מונה לאחראי פעילות המרכז לעניני חינוך במדינת אילינוי, ואף נתמנה כחבר ועד ה"מרכז לעניני חינוך".

לכבוד שמחת החתונה, הננו שמחים להגיש כאן כמה אגרות קודש ומענות שקיבל מכ"ק אדמו"ר במשך השנים - מתחיל מהיותו תלמיד בישיבה ועד להיותו שליח ותיק ופעיל, שנותן הצצה לחייו של חסיד ושליח נאמן, שפעל רבות והצליח לקדש שם שמים בראש כל חוצות.

אגרות קודש

א

[ערב שבת קודש פרשת יתרו, ה'תשל"ט, ל"המשתתפים בפסטיבל הזמר החסידי [אוונסטון],
אילינוי"]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטון פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

By the Grace of G-d
Erev-Shabbos-Kodesh
Parshas Yisro, 5739
Brooklyn, N. Y.

To All Participants in the
Hasidic Song Festival
Evanston, Il. 60201

Greeting and Blessing:

It is significant that the Hasidic Song Festival is taking place on the first day of the week of Parshas Tetzaveh, when we read the portion of the Ner Tamid - "to cause it to light up continually."

Our Sages explain that this Divine commandment also alludes to lighting up "the soul of man, the Lamp of G-d," which must shine continuously with the light of the Torah and Mitzvos, "for a Mitzvah is a Lamp, and the Torah is Light."

Indeed, inasmuch as the Torah and Mitzvos are "our life and the length of our days," it is obvious that just as life itself is a continuous process, so there must be no interruption in the life-giving source that vitalizes and illuminates the whole being of a Jew and his conduct in the everyday life.

The commandment of lighting up the Ner Tamid thus reminds us that it is the duty and privilege of every Jew to make a conscious effort to light up his, or her, soul, as well as the souls of other Jews with a Divine inspiration that should be reflected in the everyday life and conduct - in thought, speech and deed - to be in complete harmony with the Will of G-d, in the spirit of "serving G-d with joy" in the fullest measure. Song and melody are the sublimest vehicles through which the soul attains such inspiration, as the Alter Rebbe, Founder of Chabad, greatly emphasized, which is why they have such an important place in all Hasidic gatherings and similar occasions.

May G-d grant that this Hasidic Song Festival should serve as a lasting source of inspiration to each and all participants, to illuminate your souls, and the souls of Jews all around you, with the light of Torah and Mitzvos, permeated with Hasidic fervor and joy, for an evergrowing commitment and dedication to the Torah way in all aspects of the everyday life.

I extend prayerful wishes to each and all of you for Hatzlocho in all above, and for a brighter life in all respects, materially as well as spiritually.

With blessing

ב

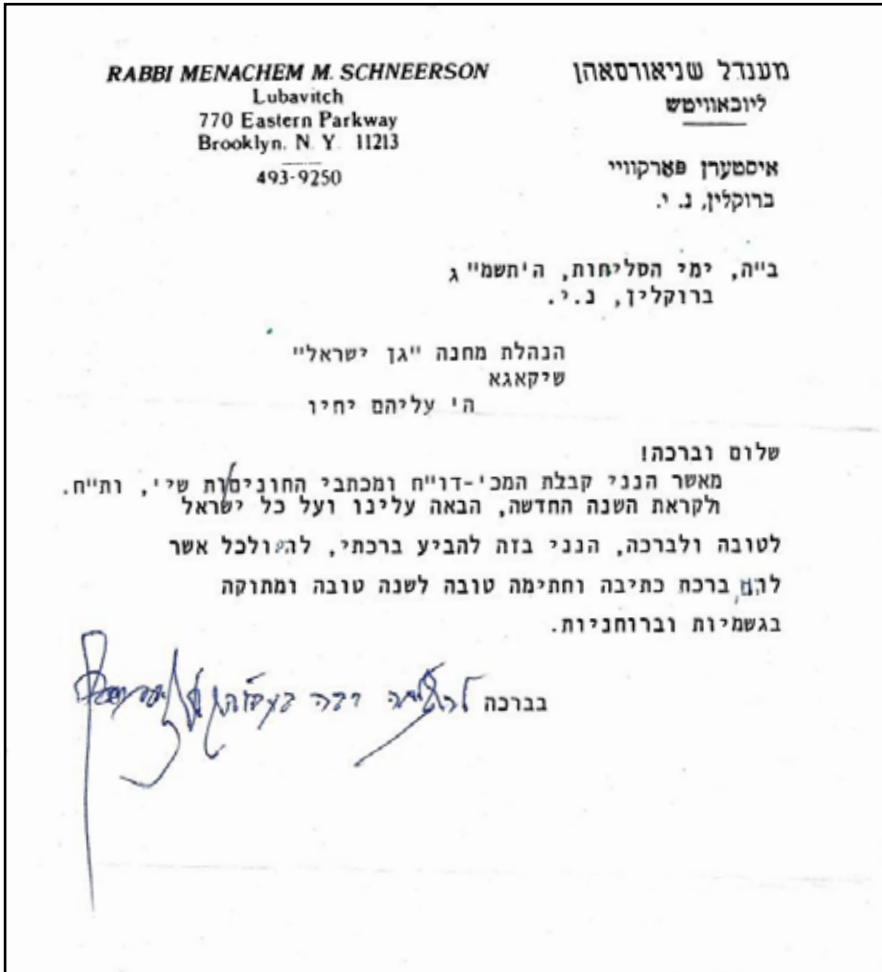
[כ"ד מנחם-אב תשמ"א, ל"הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דניאל יצחק שי" מאסקאוויץ]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 493-9250	ונחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.
ב"ה, כ"ד מנ"א השמ"א ברוקלין	
הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דניאל יצחק שי'	
שלום וברכה!	
מאשר הנני קבלה מכ"ד-דו"ח בצירוף מכתבי החוננים/ות שיחיו, ות"ח ודבר בעהו -	
בסמיכות לש"ק נחמו נחמו עמי חמשה עשר באב	
- קיימא סיהרא באשלמותא - ולא היו יו"ט לישראל כטו' באב כו' . דשנת הקהל. הפ"נ שבמכ' יקראו בעת רצון על הציון הק' .	
בברכה וחי' קיימא קיימא	

בברכה להצלחה בעבוה"ק

ג

[ימי הסליחות ה'תשמ"ג ל"הנהלת מחנה "גן ישראל" שיקאגא]

החונים [כ"ק אדמו"ר הוסיף:] \ ות

להביע ברכתי, להם ולכל אשר להם,

בברכה להצלחה רבה בעבודה"ק

ד

[יום שלישי פ' אלה פקודי, אדר"ח אדר שני, ה'תשמ"ו, ל"הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דניאל יצחק שי"י מאסקאוויץ]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

זמ מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
חד אקספניו פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, יום שלישי פ' אלה פקודי,
אדר"ח אדר שני, ה'תשמ"ו,
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה' דניאל יצחק שי"י

שלום וברכה
אנכי / רבנו / וכו'
והזמן גרמא לאישור ומ"ח
יום זכאי בכמה ענינים, ומהם -
יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות
אלה פקודי - המרמז שרק עניני משכן (ל-ע"ש ושכנתו, אלקות, תומי"צ) שבמה מדובר -
מנין האדם עומד ומראים עליו חמיד, כי הם עיימים לעולם,
אדר"ח אדר שני - המדגיש התאחדות אדר ראשון ושני, אשר הודש אחד הם
חדש אדר - שכל החודש נהפך לשמחה ולידיים
וליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר,
ועיי אשר הימים האלה נזכרים (בזכרון המביא לידי מעשה) - ונעשים, מעשים בחיזוק
והפצה אורה זו חורה ויקר אלה (מסלין - המרמזים, והוקשו להם כל) המצות -
ובאופן דמוסיף והולך ואור ושמחן שמחה -
מקדימים - בלי חז"ל - "מספך גאולה לגאולה", מאגולה פורים שגם לאחר"י היו עדיין
בגלות להגאולה האמיתית והשלימה עיי משיח צדקנו -
שיבנה ביהמ"ק במקומו, הבא בהתפך למקדש המדבר, חסכן העדות אשר טוקר עיי משה,
ויקבץ נדחי ישראל בכל יוטבי' עלי - ונקיים אז כל המצוות, כל מצוה ומצוה וכל
הדינים הנכללים, במצות רצונך,

ברכה
ב"ה
דניאל יצחק שי"י

המכ' והקונטרסים וכו' נתקבלו,

בברכה להצלחה בהשיעורים ובעבודה"ק בכלל

ה

[כ"ו אייר תשמ"ט, ל"הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דניאל יצחק שי"י מאסקאוויץ]

מאסקאוויץ - שיקאגו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213
493-9250

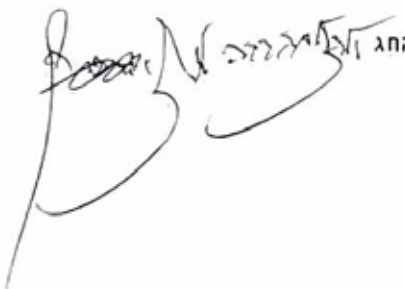
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה, כ"ו אייר תשמ"ט
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה' דניאל יצחק שי"י

שלום וברכה!
הדו"ח והמצוי"ב נתקבלו כנ"ל.
ולקראת חג השבועות, זמן עתן תורתנו, הבא
עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי בנוסח הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ די"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת החג

נתקבלו: וכן הפ"נ.

בברכת החג ולהצלחה רבה

ך

[יום שמיני דחנוכה ה'תשמ"ט, ל"המשתתפים באירוע הדינר של ליובאוויטש-שב"ד שיקאגא,
אילינוי"]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

By the Grace of G-d
Eighth day of Chanukah, 5749
Brooklyn, N.Y.

To All Participants in the
Dinner event of Lubavitch - Chabad
Chicago, IL

Greeting and Blessing:

It is particularly fitting that the Dinner event is taking place
in the days immediately following Chanukah.

The Chanukah message speaks to us through the Chanukah lights
that we kindle each night of Chanukah in increasing numbers, with
an added light from the second night on. The Chanukah lights are
required to be lit in a prominent place in the home from which they
can be seen both in the home and outside.

Bearing in mind that the Chanukah lights symbolize the light of
Torah and Mitzvot (Ner Mitzvah v'Torah Or), the message is clear:
spread the light of Yiddishkeit, Torah and Mitzvot in a consistently
growing measure and intensity, both in your home and in the community
at large, including also those who may think themselves "outsiders"
in terms of living Yiddishkeit. I say "may think," because deep
inside, a Jew is always attached to his/her Jewish roots.

This year, moreover, the above message receives an added dimension
from the fact that it is a Jewish Leap Year, with an added month
of 30 days. The underlying reason for this intercalation is to
reconcile the Lunar Year (the basis of our Jewish Calendar) with the
Solar Year (which is by some 11 days longer), so that our Festivals
would occur in their proper season (Pesach in the spring, etc.).
But there is also a symbolic lesson that goes with it: We are given
the ability and opportunity to make up for past deficiencies, and
even more than that - just as the leap year, with an added month
surpasses by many days not only a regular Lunar Year, but also a
Solar Year.

Lastly, but not least, the current year has been designated as
the "Year of the Child" - to increase awareness of the many, many
Jewish children who hardly have any knowledge of their heritage.
We owe it to them, and to Jews of all ages who are relatively young
in terms of Jewish experience, to reach out to them and bring them
closer to Yiddishkeit.

With prayerful wishes to the worthy chairmen, distinguished honorees,
and all participants for success in all above, as well as in
personal affairs.

With esteem and blessing *M. Schneerson*

מענות קודש

א

[סוף חודש ניסן ה'תשל"ה]

על שאלתו האם לעסוק בשידוך:

לא לעת עתה כדעת הוריו

ב

[י"ט תשרי ה'תשל"ו]

על שאלתו האם לעסוק בשידוך:

יעשה כעצת הוריו, אזכיר עה"צ

ג

[כ"ה תשרי ה'תשל"ו]

ע"ד השידוך (המענה התקבלה בערב קודם יחידות):

בטח החליטו שניהם ליסד ביתם על יסודי התורה והמצוה, ויהי' השידוך בעשה טובה ומוצלחת, אזכיר על הציון

ד

[תחילת מרחשון ה'תשל"ו]

בנוגע לקביעות זמן ה"ווארט" ליום א' ז' מרחשון, בבית הכנסת "קהל עדת יראים":

ויהא בשעה טובה ומוצלחת - אזכיר על הציון

ה

[תחילת שנות המ"ם]

מענה על מכתב ע"ד החדר בשיקגו.

ג' שנים לאחרי התייסדות החדר על טהרת הקודש, כמה מההורים בקשו להוסיף להלימודים לימודי חול, עכ"פ במדה מוגבלת. ושאל את כ"ק אדמו"ר האם להתחיל ללמוד לימודי חול בהחדר,

ואם כן - באיזה תנאים, ומאיזה גיל.

תלוי בתנאי המקום (וכידוע השינויים במוסדות חב"ד ממקום למקום) ולכן על עסקני אנ"ש שעל אתר להחליט בזה.

אזכעה"צ.

ך

[אמצע שנות המ"ם]

על מכתבו:

[. . .] ב) בכלל לקיחת פאנר-רעזער שלא מאנ"ש חידוש הוא וצעד רציני, וספיקא לשלילה, אזכעה"צ

ז

[י"ב אדר שני ה'תשמ"ו]

על מכתבו מיום ט' אדר שכתב: "מצו"ב קונטרס שמדפיסים אנו מדי שבוע כדי להתאחד ע"י לימוד התורה, בפרט במאמרי ושיחות של כ"ק אדמו"ר שליט"א. ביום ו' אדר ש.ז. זכינו לקבל מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א (לעיל אגרת ד) במענה לקונטרסים הראשונים ששלחתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א. קראתי את המכתב בעת ברית מילה של הילד שמואל שי' העכט, ויצא מזה התעוררות גדולה להמשיך ולהרחיב הפצת ולימוד קונטרסים אלו. ואנו תפלה שעיי"ז נזכה לברכנו כולנו כאחד":

נת' ות"ח והזמן גרמא אזכעה"צ

ח

[ט"ז אייר ה'תשמ"ז]

מענה על מכתבו מאור ליום ח' אייר שכתב:

(א) ע"ד הבית חב"ד "ניידת", שהנדבן רוצה שיהי' מסודר עוד לפני יום היארצייט של אביו בי"א אייר, "וצריכים אנו הסכמת כ"ק אד"ש כדי לסדר את זה".

כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת המילים "הסכמת כ"ק אד"ש".

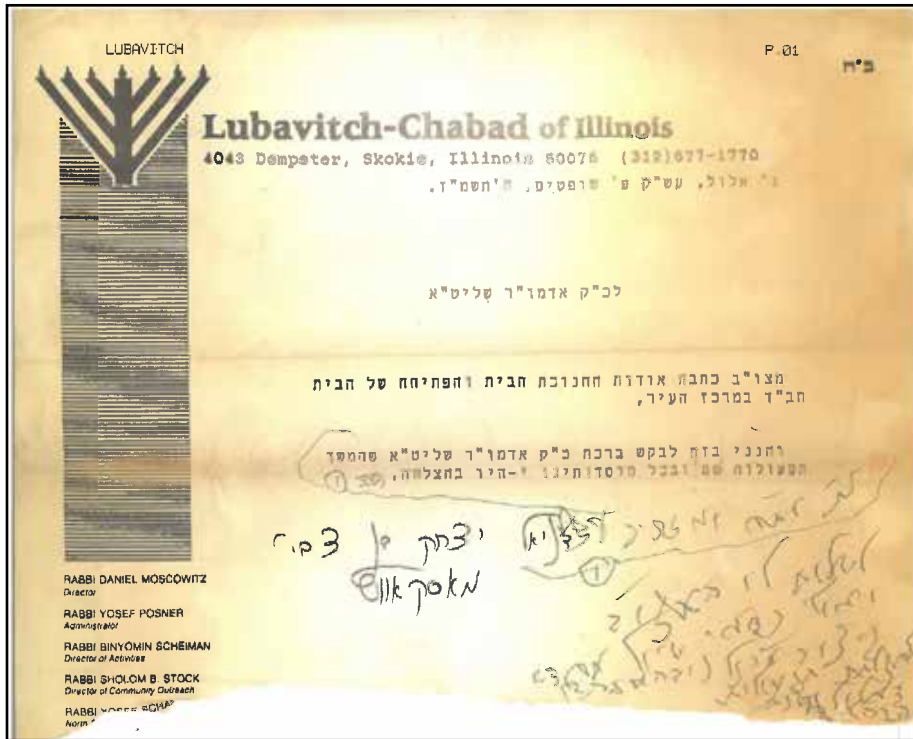
(ב) ע"ד הנתוח של [. . .], "חשבתי שאפשר כדאי להביא אותה לדר. גאלדשטיין בניו יארק בזמן הכינוס של נשי חב"ד".

מענה כ"ק אדמו"ר:

כעצת רופא ידיד אזכעה"צ

ט

[ג' אלול עש"ק פ' שופטים ה'תשמ"ז]

על מכתבו שכתב: "מצו"ב כתבה אודות החנוכה הבית והפתיחה של הבית חב"ד במרכז העיר. והנני בזה לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א שהמשך הפעולות שם ובכל מוסדותינו י-היו בהצלחה":

כ"ק אדמו"ר הקיף את מ"ש "והנני... בהצלחה", וכתב: רבה (1)

נת' ות"ח ואזכיר עה"צ (1)

לשלוח לו המצו"ב ואולי כדאי שיו"ל מחדש קיצור מהנ"ל (ובהוספה?) להצלחת הפעולות דאלול ודשנת הקהל (2)

י

[ט"ז טבת ה'תשמ"ח]

על מכתבו שכתב: "מצו"ב הזמנה להחנוכה הבית של הבית חב"ד החדש מרכז לפעולת חב"ד במדינת אילינוי שתתקיים אי"ה ביום כ' טבת, הבע"ל. הנני בזה לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להצלחה רבה הפצת המעיונות חוצה ממרכז זה ומכל מוסדות חב"ד באילינוי באופן דתשמח ובאופן דהקהל".

מענה כ"ק אדמו"ר:

נענה בעת התוועדות דשבת קודש

בטח קיבל משקה

אזכעה"צ

יא

[ח"י אדר ה'תשמ"ח]

על מכתב ששלח לרבנים בשיקגו להזמין להסיום הרמב"ם ולבקש מהם לעזור בפרסום הסיום ע"י הכרזה בביהכ"נ שלהם. בין הדברים ציין שהחגיגה יתקיים ביום השלושים לפטירת הרבנית הצדקנית נ"ע, "ואי לזאת יש בההשתתפות בחגיגת הסיום גם משום כבוד המת ולהבחל"ח כבוד החיי החיים - תורתנו תורת חיים".

מענה כ"ק אדמו"ר:

נת' ות"ח אזכעה"צ בכל הנ"ל והזמן גרמא בסמיכות לפורים וכו'

יב

[סוף חודש אדר ה'תשמ"ח]

על מכתב שכתבו השלוחים הרב ישראל דערען והרב דניאל מאסקאוויץ:

"בשעה תשע בערב אור ליום ה' כ"ג שבט התכנסו לערך מאה שלוחי אד"ש. דיברנו על הנושא של ו"החי יתן אל ליבו" ועל הנחיצות לגרום נח"ר לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ועשינו החלטות דלהלן:

"עשינו חלוקת המשניות לגמרה עד תום השבעה. עשינו חלוקת הש"ס לגמרה במשך השנה. החלטנו שבתום השלשים בימי כ"ד-כ"ה אדר הבע"ל לעשות כינוסי הקהל לאנשים נשים וטף לזכר נשמתה של הרבנית נ"ע זי"ע ולקשר עם פעולות ממשיות. נתמנה וועד שישלח משך הימים הבאים חומר לכל השלוחים בנוגע לפרסומת, הזמנות, וכו'.

"להקים משך השנה מוסדות ובעיקר מקוואות וספריות לילדים ע"ש ולע"נ הרבנית נ"ע זי"ע ולהקים "קרן חי' מושקא" בכל בית חב"ד להחזקת הג' מבצעים המיוחדים לנשי ובנות ישראל.

"הוקם וועד שיתקשר עם מוסדות חינוך חב"ד לסדר שבמשך השלשים ילמדו משניות לע"נ ושכל ידלי השלוחים ילמדו משניות לפחות מאותיות השם, ובמשך השנה יצן כל אחד וב"ב צדקה לע"נ בכל יום.

"משך השלשים לאסוף החלטות והתחייבויות מהשלוחים והשלוחות בנוגע לקירוב לפחות מספר מסויים של משפחות לקיום מצוות הנ"ל, ושיסכימו להרבות ילדיהן. דיברנו אודות הנחיצות לחזק האחדות ואהבת ישראל, חיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר שליט"א ושיפור מצבינו הרוחני.

"האסיפה הסתיימה בלימוד הר"ד מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א אחרי תפלת מנחה".

מענה כ"ק אדמו"ר:

כפשוט כדאי שבכל זה יהי' המשך (גם לעתיד לבוא) וכו'

יג

[עש"ק פ' תזו"מ ה'תשמ"ח]

על מכתבו שכתב: "א) הנני בזה להודיע לכ"ק אדמו"ר שליט"א שסידרנו חלוקת הלקו"ש שבועי בכל ערב ש"ק. בכל שבוע מחלקים כ-215 ליקוטים ב-20 בתי כנסת וכדומה. המארגן הוא ר' שלום דובער הכהן בן שרה שי' שטאק.

"ב) לקראת ל"ג בעומר הבע"ל מארגנים אנו תוכנית בצהרים עם משה יעס בבית חב"ד שבמרכז העיר (ה"לוף") ותוכנית של צבאות ה' בערב, כמפורט בחומר פרסומת המצו"ב.

"ומבקשים ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להצלחה בכל הנ"ל.

"ג) מרת [. .] ביקשה להודיע לכ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד [. .] שסובל ממחלת CROHN'S DISEASE והרופאים אומרים שצריכים להעביר חלק מהבני מעים, ומבקשים ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לרפו"ש ובריאות נכונה".

מענה כ"ק אדמו"ר:

נת' ות"ח והזמן גרמא, אזכעה"צ

יד

[י' אייר ה'תשמ"ח]

על מכתבו שכתב: "מצו"ב חומר פרסומת אודות מכון חי' מושקא. והנני בזה לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א שיהא בהצלחה רבה".

מענה כ"ק אדמו"ר:

נת' ות"ח והזמן גרמא וכו'

אזכעה"צ

טז

[לערך י"ג מנחם-אב ה'תשמ"ח]

הכניס מודעה שפרסמו בעתונים בשיקאגא, שבקשר לשנת הילד והילדה הם עורכים שבוע חינום של המחנה קיץ:

כדאי אויפטאן דאס ביי אנדערע. אזכעה"צ

טז

[כ"ז כסלו ה'תשמ"ט]

על מכתבו של הילד מאיר שמעון מאסקאוויץ בקשר ליום הולדתו:

מנהגי יום הולדת אזכעה"צ.

יז

[י"ד חשוון ה'תשמ"ט]

מענה למנהל מוסד מסוים בשיקאגא שרצה להיות מוסד רשמי תחת המרכז לענייני חינוך, וכתב שהרב דניאל יצחק מאסקאוויץ מסכים.

תלוי כמובן ב- [הרב דניאל יצחק מאסקאוויץ]

אזכעה"צ

יח

[י"ט מנחם אב ה'תשמ"ט]

על מכתבו ע"ד המחנה קיץ:

נת' ות"ח. ודבר בעתו - בסמיכות לחמשה עשר במנ"א - דקיימא סיהרא באשלמותא - ולא היו יו"ט לישראל כט"ו באב וכו', ומכאן ואילך מאן דיוסיף יוסיף כו'. אזכיר עה"צ.

יט

[ה' אלול ה'תשמ"ט]

ביום כ"ב מנחם-אב ה'תשמ"ט כתב השליח הרב דניאל יצחק מאסקאוויץ לכ"ק אדמו"ר ע"ד הבנין לבית חב"ד ב"באפאלא גראוב": (א) הבנין שמצאנו ושחשבנו שהוא בנוי על 2 ACRES - באמת הקרקע חסר ממדה זו כ-SQ. FEET 3,000 אבל העו"דים שלנו אומרים שקרוב לודאי שממשל המחוז יוותרו על זה. (ב) המוכרים מוכנים להאריך לנו הזמן עד ששה חדשים המאפשרת לנו להשיג רשיון והכסף. ג) 3 גבירים הסכימו לקחת ע"ע לאסוף הכסף הדרוש להתחיל בזה [. .] והנני בזה לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להצלחה בהנ"ל.

בהמשך לזה, ביום ה' אלול ה'תשמ"ט, כתבו השלוחים הרב דניאל יצחק מאסקאוויץ והרב שמואל אברהם בנימין הכהן כ"ץ מכתב לכ"ק אדמו"ר: "מצו"ב Addendum שהמוכרים חתמו וה"ה מחכים שגם אנחנו יחתמו ע"ז, ולכן מבקשים אנו ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה".

כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת "ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה" וכתב:

כתיבה וחתימה טובה אזכעה"צ

כ

[י"ג טבת ה'תש"נ]

על מכתבו שכתב: "מצו"ב חומר פרסומת אודות מכוץ חי' מושקא ומכוץ אור התורה. שלחנו את זה ל-5000 משפחות בסביבות שיקאגו. והנני בזה לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א שכהנ"ל יהי' בהצלחה בהתאם לשנת ניסים ולנח"ר לכ"ק אדמו"ר שליט"א".

מענה כ"ק אדמו"ר:

ויהא בהצלחה רבה וכו'

והזמן גרמא

אזכעה"צ

כא

[י"ז שבט ה'תש"נ]

על פתק שהוכנס ע"פ הודעה טלפונית מהרב דניאל יצחק מאסקאוויץ, ששהה ב-770 בשבוע דיו"ד שבט עם כל משפחתו (לראשונה מזה זמן רב ששהה ב-770 עם כל משפחתו) וחזרו למקומם ביום א' ט"ז שבט לאחר חלוקת הדולרים. לפני שהתחילו לנסוע מ-770 עברה המכונית בה ישב כ"ק אדמו"ר (בדרכו למקוה), וכ"ק אדמו"ר הסתכל מאד חזק משך זמן על המכונית והנמצאים בה. כמה שעות אח"כ, אירעה תאונה גדולה שכתוצאה ממנה כמעט ונדרסה המכונית ע"י משאית, ובחסדי השי"ת אירע להם נס ולא קרה מאומה לאף אחד.

הנ"ל צלצל למזכירות ומסר על המאורע, וציין שהי' לו במכונית חת"ת ופושקע צדקה. כעבור כמה שעות יצא מענה מכ"ק אדמו"ר:

כ"ק אדמו"ר סימן קו תחת התיבות "חת"ת ופושקע צדקה", וכתב:

ויצא שלם, אזכיר עה"צ.

כב

[י"ג אייר ה'תש"נ]

על מכתבו שכתב: "לקראת ל"ג בעומר הבע"ל מתכננים אנו PARADE AND FAIR שיתקיים ברחובות העיר וה.J.C.C. בתהלוכה יופיעו FLOATS, תזמורות צעדה, "ניסים" ודגלים וישתתפו מבתי ספר וכו'. מקווים שישתתפו גם רבנים ואנשים חשובים - ביניהם חבר הקונגרס מר. אנאזיו - שבא ש.ז. הפעם הראשונה להקבלת פנים לי"א ניסן בווינגטון.

"מכינים חוברות לחלק להילדים ובתוכם ה"י"ב פסוקים" וחומר אודות ל"ג בעומר וכו'.

"הFAIR יכול משחקים RIDES וכו' ובתוכם ביתנים למבצעים, יום הולדת, קופת צדקה ענקית וכו'.

תשורה מנישואי מנחם מענדל וחי' מושקא שיחי' שמוטקין + ט"ז אלול ה'תשפ"ד

"ובכללות מכינים הכל באופן ד"לכתחילה אריבער".

"והנני בזה לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להצלחה בכל הנ"ל וברוב עם ובמזג אויר טוב.

"מצו"ב חומר פרסומת ומפת הFAIRGROUNDS".

מענה כ"ק אדמו"ר:

פסק מן התורה

כדאי ר' שמעון לסמוך עליו כו'

אזכעה"צ

כג

[אור לכ"ה מנחם-אב ה'תש"ג]

על מכתבו ע"ד המחנות קיץ:

א) בטח קבלו המברק לגן ישראל.

ב) ובנוגע להבפ"מ המצו"ב - יה"ר שיהא כפליים לתושי' דהכפליים דתושי' דע"ע א[ו]ן אט אט המלך בשדה ומקבל כו'.

אזכיר עה"צ.

[המברק נדפס בתורת מנחם - התועדויות ה'תש"ג ח"ג ע' 397].

כד

[לערך י"ד סיון ה'תנש"א]

על מכתבו ע"ד שריפה בבית משפחת וואלף כשבביתם היו שמונה ילדים וג' נערות מבוגרות, וב"ה כולם יצאו בשלום, והזכיר את שמותם:

שיקום מאמר קדושי עליון המפורסמים "שמתעשרים וכו'" אזכיר עה"צ.

כה

[כ"ד סיון ה'תנש"א]

על מכתבו מכ"ב סיון והמצו"ב, ע"ד סעודת הודאה בקשר עם השריפה בבית משפחת וואלף:

ויהא בהצלחה רבה, והענין והזמ"ג וכו'. אזכיר עה"צ.

כו

[עש"ק פ' לך לך, יו"ד מרחשון ה'תשנ"ב]

בקשר למצב הכספי של המוסדות:

ובל' פרישתנו:

לך לך גו' אראך (נפלאות בכל)

אזכיר עה"צ.

כז

[י"ג כסלו ה'תשנ"ב]

1) במכתבו כתב ע"ד רעיון כתיבת ספר תורה לרגל צדי"ק שנה לכ"ק אדמו"ר, שישמש גם לטובת המוסדות בשיקאגא, וכן ע"ד פתיחת בית ספר תיכון לבנות.

מענה כ"ק אדמו"ר:

ככל ענינים דהכלל – שייד להחלטת הנהלת אגו"ח הכללית.

אזכיר עה"צ.

2) במכתבו כתב ע"ד מסיבת "מלוה מלכה" שעורכים.

מענה כ"ק אדמו"ר:

ויהא בהצלחה רבה.

אזכיר עה"צ.

3) במכתבו כתב ע"ד בנו הילד מאיר שמעון הנוסע לטורונטו ללמוד אצל סבו הרב מנחם מענדל הכהן אהרונב.

מענה כ"ק אדמו"ר:

הסכמה וברכה אזכיר עה"צ.

ג

מענות קודש

לסב הכלה המזכיר הרב ירחמיאל בנימין הלוי קליין ע"ה

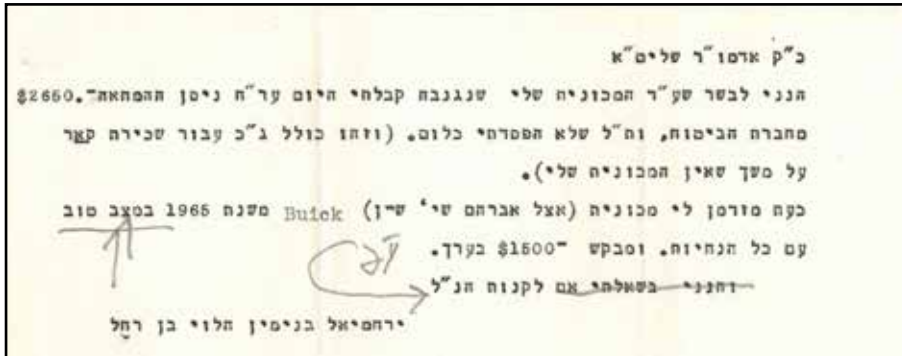

בתוך עבודתו בקודש של סב הכלה, מזכירו של כ"ק אדמו"ר הרב ירחמיאל בנימין הלוי קליין ע"ה, זכה להיות "מרכבה לעליון" ולהסיע את כ"ק אדמו"ר בנסיעותיו לביתו ולאוהל הק' ועוד מקומות. לקמן כמה מענות קודש בקשר לרכבו של הרב קליין.

יש לציין, שכ"ק אדמו"ר הביע את רצונו שהרב קליין ישתמש עם רכבו גם עבור צרכיו האישיים, ולא רצה שמכוניתו תהי' מיוחדת אך ורק להסיע אותו.

א

[סוף שנות הכ"ף]

מענה להמזכיר הרב בנימין קליין על מ"ש: "הנני לבשר שע"ר המכוניה שלי שנגנבה קבלתי היום ער"ח ניסן ההמחאה - \$2650 מחברת הביטוח, ות"ל שלא הפסדתי כלום. (וזהו כולל ג"כ עבור שכירת קאר על משך שאין המכוניה שלי).

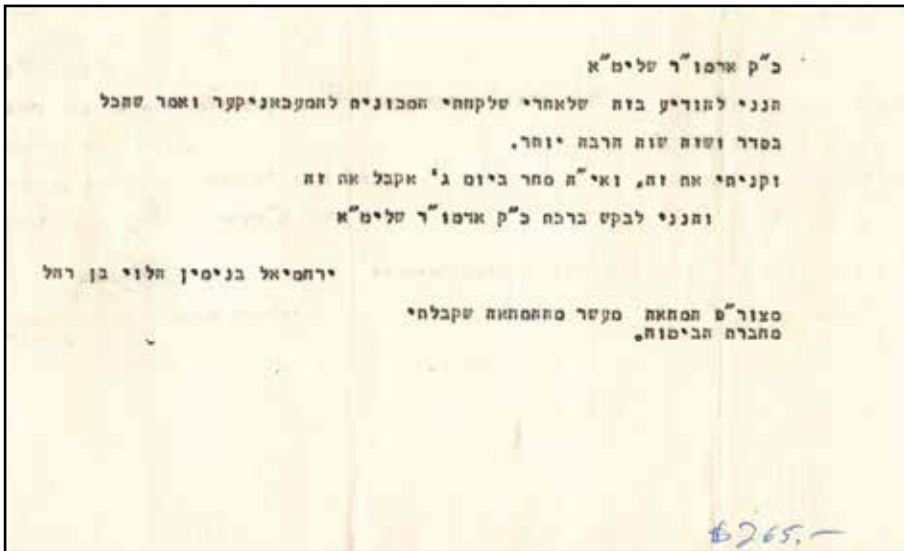
כעת מזדמן לי מכוניה (אצל אברהם שי' שיין) Buick משנה 1965 במצב טוב עם כל הנחיות. ומבקש \$1500 בערך.

והנני בשאלתי אם לקנות הנ"ל.

כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת וסימן עם חץ מ"ש: "במצב טוב", ומחק את המילים "והנני בשאלתי אם", וכתב:

"ע"פ" וסימן עם חץ להמילים "לקנות הנ"ל".

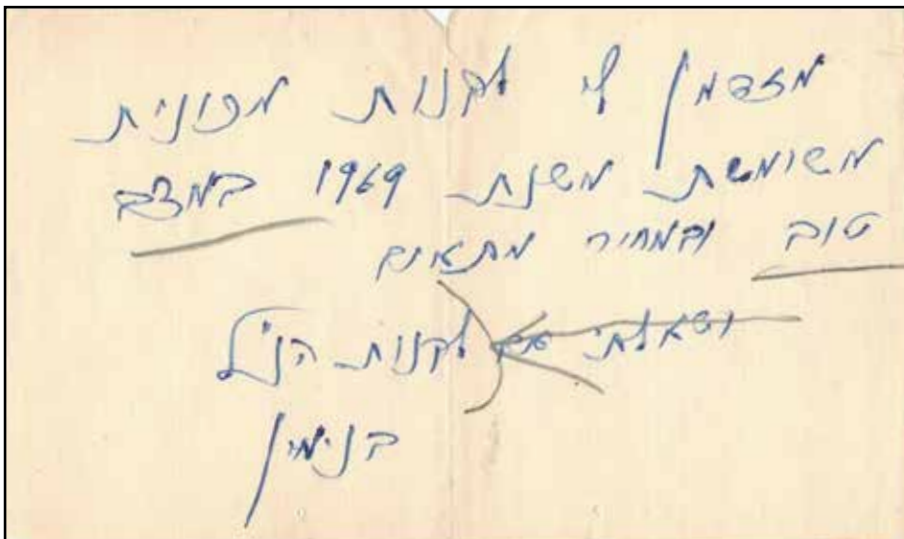
ב

משך זמן לאחרי זה, כתב הרב בנימין קליין לכ"ק אדמו"ר: "הנני להודיע בזה שלאחרי שלקחתי המכונת להמעכאניקער ואמר שהכל בסדר ושוה הרבה יותר. וקניתי את זה, ואי"ה מחר ביום ג' אקבל את זה. והנני לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א".

והוסיף: "מצור"פ המחאה מעשר מההמחאה שקבלתי מחברת הביטוח".

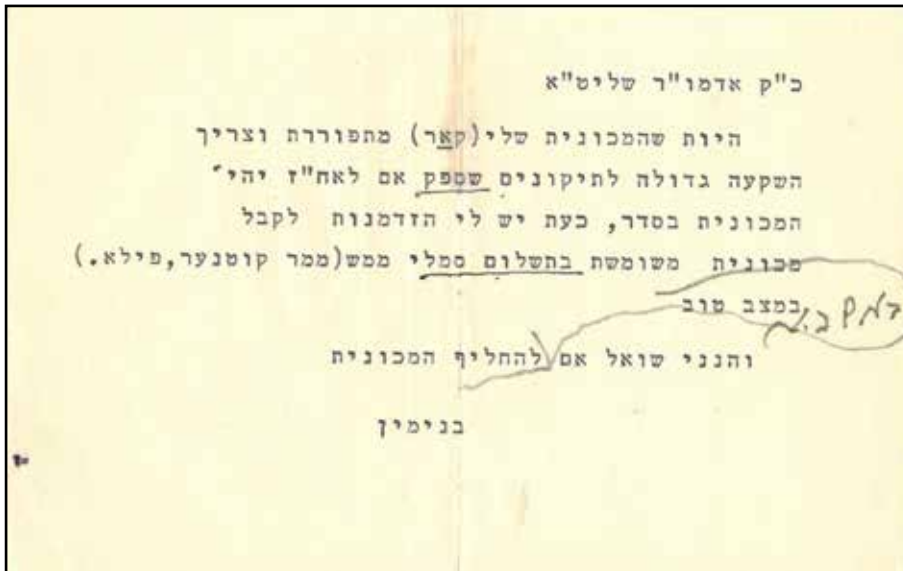
ג

מענה להמזכיר הרב בנימין קליין על מ"ש: "מזדמן לי לקנות מכונית משומשת משנת 1969 במצב טוב ובמחיר מתאים. ושאלתי אם לקנות הנ"ל".

כ"ק אדמו"ר עשה קו תחת המילים "במצב טוב" וסימן עם חץ למילים "לקנות הנ"ל".

ד

מענה להמזכיר הרב בנימין קליין על מ"ש: "היות שהמכונית שלי (קאר) מתפוררת וצריך השקעה גדולה לתיקונים שספק אם לאח"ז יהי' המכונית בסדר, כעת יש לי הזדמנות לקבל מכונית משומשת בתשלום סמלי ממש (ממר קוטנער, פילא.) במצב טוב

והנני שואל אם להחליף המכונית".

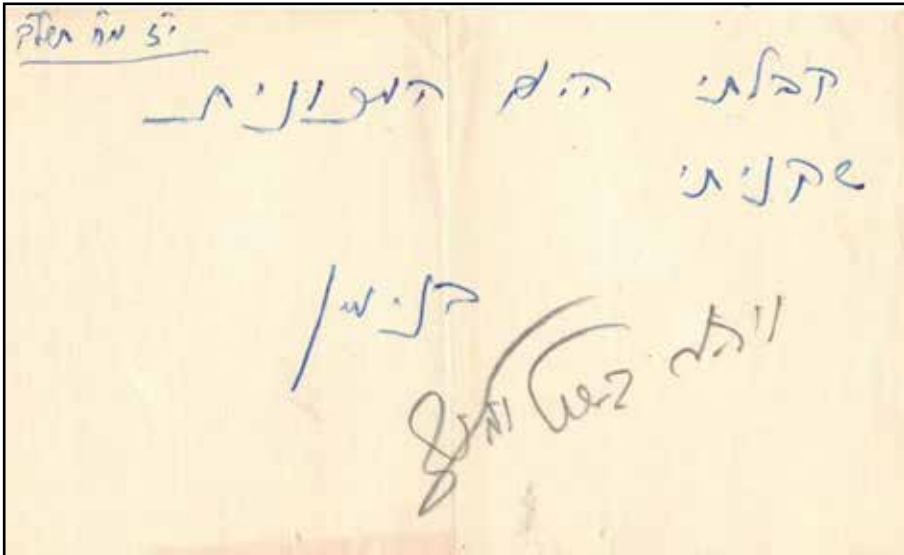
כ"ק אדמו"ר סימן את המילים
"להחליף המכונית" וכתב:

באם היא [במצב טוב]

מעבר לדרך כתב כ"ק אדמו"ר ב' פעמים: "ח"

ה

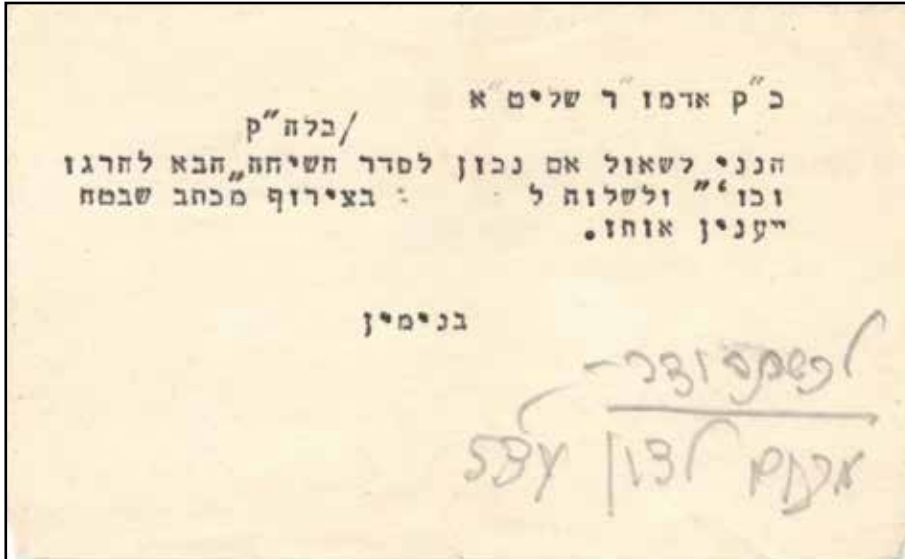
[י"ז מרחשון ה'תשל"ב]

מענה להמזכיר הרב בנימין קליין על מ"ש: "קבלתי היום המכוננית שקנתי":

ויהא בשטומו"צ

הוספה

מענה להרב בנימין קליין על מ"ש: "הנני לשאול אם נכון לסדר בלה"ק השיחה "הבא להרגו וכו'" ולשלוח ל [.]. בצירוף מכתב שבטח יענין אותו" (ע"פ השערה מדובר אודות שיחת פורים ה'תשכ"ט או בסמיכותו).

לכשתסודר -

מקום לדון עד"ז

ד

אגרות קודש

לסבא רבא של החתן הרב יהודא שמוטקין ע"ה

סבא רבא של החתן, הרה"ת ר' יהודא שמוטקין ע"ה, נולד בוורשה, פולין לאביו הרה"ת ר' שניאור זלמן שמוטקין הי"ד, שהי' ממייסדי סניף ישיבת תומכי תמימים בוורשה. בצעירותו, עלה ר' יהודא לארץ הקודש ולאחרי שסיים את לימודיו בישיבת תורת אמת, התחתן עם רעייתו פייגעל ע"ה בת הרב משה ארי' לייב קאפילעוויטש.

בשנים ההם, החל להתעסק בתחום הספרים, והיה רוכש כתבי קודש מרבתינו נשיאינו, ספרי קודש עתיקים וכותרים נדירים של ספרים יהודיים, והיה שולח לספרייתו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, ולספריית כ"ק אדמו"ר.

בשנת ה'תשי"ב, זכה ר' יהודא להיות בין המתעסקים בקבורת אחי כ"ק אדמו"ר, הו"ח עוסק בצ"צ רב פעלים בעל מדות וכו' ר' ישראל ארי' ליב בבית העלמין בצפת. לאחרי זה, הודה לו כ"ק אדמו"ר על חלקו (ראה לקמן אגרת י).

ר' יהודא זכה לקבל מכתבים רבים מרבתינו נשיאינו, וכמה מהמכתבים שהיו ממוענים אליו הפכו לימים לאבן יסוד בהדרכה החסידית, וחלקם אף צוטטו על ידי כ"ק אדמו"ר בלוח "היום יום". לכבוד שמחת החתונה, הננו שמחים להגיש כאן כמה ממכתבים אלו.

לאחרי כל מכתב, מופיע פענוח התיבות שכתב כ"ק אדמו"ר בכת"י ק.

א

[שלהי אלול, ה'תשי"ג]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן טארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, שלהי אלול, ה'תשי"ג.
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"ם
עוסק בצ"צ וכו' מו"ח
יהודה ש"י

שלום וברכה!

א"י והי"ד נעלה.
זלקראת השנה החדשה, חבאה עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע
ברכתי לו ולב"ב שיחי', ברכה כתיבה וחתימה
טובה לשנה טובה ומחוקה בגסמיות וברוחניות.

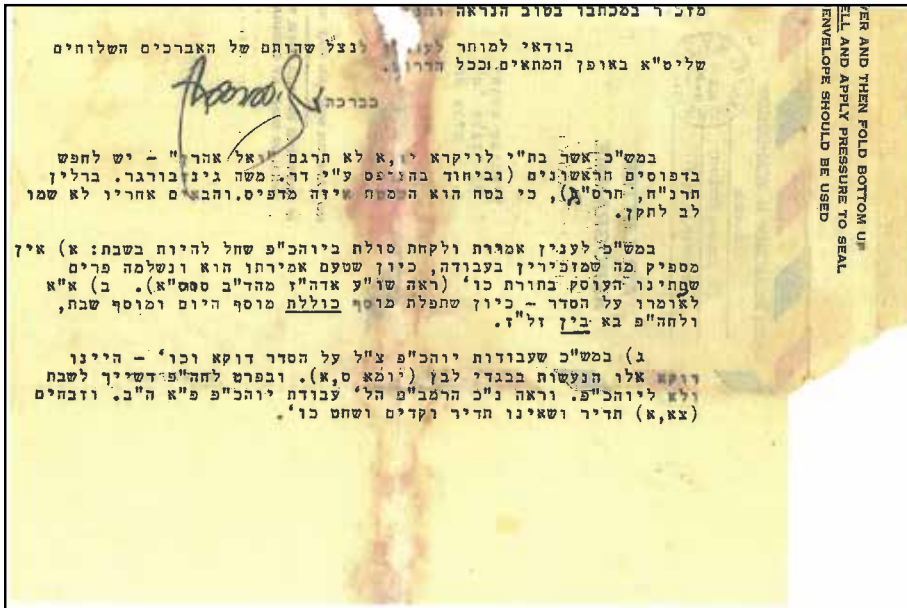
בברכת הצלחה - ה'תשפ"ד
מנחם מענדל שניאורסאהן
ה'תשפ"ד

מכ' והפ"נ נתקבלו.

בברכת הצלחה - המחכה לבשו"ט ובעגלא דידי

ב

[ג' מנ"א תשט"ז]

תרס"ג

שפתינו

ג

[ג' מנ"א תשט"ז]

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטען פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ביה. יד' מייח תשטיז
ברוקלין

הרהיח אייזא נויב עוסק בציצ
מוה' יהודאשי'

שלום וברכה!
במענה על מייש, במכתבו סכבר, בהנוגע לבריאות בנו משה
אלי' שי', אתענין לדעת אם שייכים לזה גם התרופסת הנרשמות בשולי
הגליון, ואם כן-אם השתמשו בהם והתוצאות.

מתאים לכתבו, אזכיר את נדיר מישורסקי ובייב-שיחי'ן
על הציון הק' של כייק מייח אזכיר זצוקללהייה בבגיים זיייע, אבל
הנוהג הוא להזכיר בשמותיהם בלשון הקדש ובצירוף שם האם, כידוע.

מייש אודות חזרת דאייח, הנה כתיבת התורה היתה על תנאי
שחלק הכי' גדול סמעשה האדם יעשה בבחירתו, וכמה שנאמר ובחרת כחיים,
ולא עייפ פקודות וגזירות, אלא שצריך הוא לבחור בזה ספני שזהו
גזירתו של משהי'ם הקבייה. והייה בנוגע לחזרת דאייח, שאין הסדר שמכאן
יכתבו לאלו שזכיר במכתבו שהם יחזרו דאייח בתי כנסיות, אלא שעליהם
באתעלית לעשות אסיפה ולחייב (לזכות) את כאוי' מאלו בעני' הכי נעלה
זה והשיית יצלחם.

בברכה לפרנסה ולבשוויטש

[Redacted Signature]

[Redacted Address]

ד

[ימי הסליחות, ה'תשט"ז]

שמוטקין-ה"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

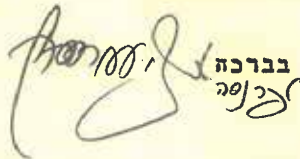
ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נז"נ עוסק
בצ"צ וכו'
מזה יהודה שי'

שלום וברכה:

מכ' והפ"נ נחקבלו.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל
ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כחיבה וחתימה טובה לשנה
טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה

במש"כ מנ"ל דלונשלמה פרים שפחינו אין
מספיקה ההזכרה דלחה"פ בפנינו העבודה - הרי
צי"חי במכתבי הקודם לשו"ע ארה"ז, ששם מוכח
כן. וכן - מזה שאומרים גם פסוקי המוספים
(שו"ע או ח"אטפ"ח).

בברכה לפרנסה

(שו"ע או"ח סו"ס תפ"ח).

ה

[ד' תשרי תשי"ח]

<p>שמוטקין-ה"א RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורטאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקווי ברוקלין, נ. י.</p>
<p>הו"ח אי"א נוי"נ זכו מוה' יהודא שי'</p>	<p>בי"ה ד' תשרי תשי"ח ברוקלין</p>
<p>שלום וברכה! במענה על מכתבו עם הפיינ הסוסגרים בו, שקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.</p> <p>ולפלא שכותב ע"ד החתונה רק פלוח ספורות, בה בשעה שזהו זמן דהנחת יסוד לבנין עדי עד ועת הצון, ועי"פ סנהג ישראל נתעוררים אז לעניני תוס"צ, מדברים דברי חורה וחסידות, ואף שמעמיד אני על החזקה שבטח בנדון ד'די' הי' זה חזרת דא"ח וק"ב הבכ"ן שמוה, בכ"ז יש ריעוהא בחזקה זו-מפני, המנהג" שמפסיקים באמצע כו' ושלחמהני ישנם גם מאניש נוהגים כן! ואפילו אח"ל דאזלה לקרהא עבדה כנימוסא-הרי ישנה בכגון דא הוראה כ"ק מו"ח אדמו"ר, שצוה להשלים ואח"כ להתחיל פעם שני' ולהפסיק.</p> <p>במ"ש אודות מר שמואל בן נעמי שי' שאנו יודע לצרף האחיות וכו', יש להתיעץ בזה עם רופא מומחה במצ"ע. וכן לפרר אשר לפעמים תכופות, בכגון דא-בכמה פרטים וענינים מפותחים האנשים די צרכם, ואפשר גם יוחר סדרה הממוצעת, וכשמסדרים אותם באופן שיכול להשתמש בכשרונם הפפותה, לפעמים מתפתחים לאט לאט הענינים שלע"ע אינו כדבעי.</p> <p>בטח מפריש הנ"ל איזה פרומות לצדקה בכל יום קודם חפלת הבקר. בברכת חתימה וגמח"ט</p> <p>בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א Gur. Ic מזכ"ר</p>	

- שיקראו שני'
- דהנחת שאינו
- וחסידות. ואף די צרכם,
- דא"ח וגם הבכ"ן ממדה
- מפני "המנהג" הממוצעת וכשמסדר
- ושלמתהוני בכשרונם המפותח
- כן! א. קווינט
- ישנה

ך

[י"א תמוז תשי"ט]

שמוטקין ת"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א תמוז תשי"ט
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"י יהודה שי'י

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלה מכתבו ופ"נ מיום
שני- ובעת רצון אזכרו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובמענה להורעחו אודות יום הולדת שלו,
ובראי ינהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדה,
ויה"ר מהשי"ח שחיי' שנה הצלחה אצלו הן בגשמיית והן
ברוחניות ויוסיף בלימוד החורה וקיום מצוהי מחוך
הרחבה.

בברכה להרחבה הפרנסה בקרוב ושמ
ולנחת אחי מכיו"ח שליט"א

במש"כ בדרה"ח על אבות (פ"ה, מכ"ב) דבאברהם כחוב
ושני נעריז עמו ובלעם - אחו' ובחומשים הוא להיפך -
אפ"ל שהוא ע"פ הגירמא בחנחומא (וירא, ור"פ אמר, זיק"ר
פכ"ז, ז).

גרסתו^{ד"ס} אחומסים אסרה במנחת שי לבלק (כב, כג).

(ב) בשאלתו מאי קמ"ל בל"ח להאריז"ל (במדבר טז, יד)
על הת"ל^{לפ"י} הטשזט בכחוב - "ח"ד, העיני" - היא ח
החמי, "זא"א להיזח בן (משא"כ בשם הי' הדבר אפ"רי כו').

אבל יש מפרשים הכוונה לקריאה וזכרון: אפילו עיני
גו' - וזהו צד השוה דפירש"י ול"ח להאריז"ל.

וכפי' תא' - בתרגומים (מרלא ביארו ותוסיפו חיבת
אפילו), רשב"ם, בעה"מ ועוד.

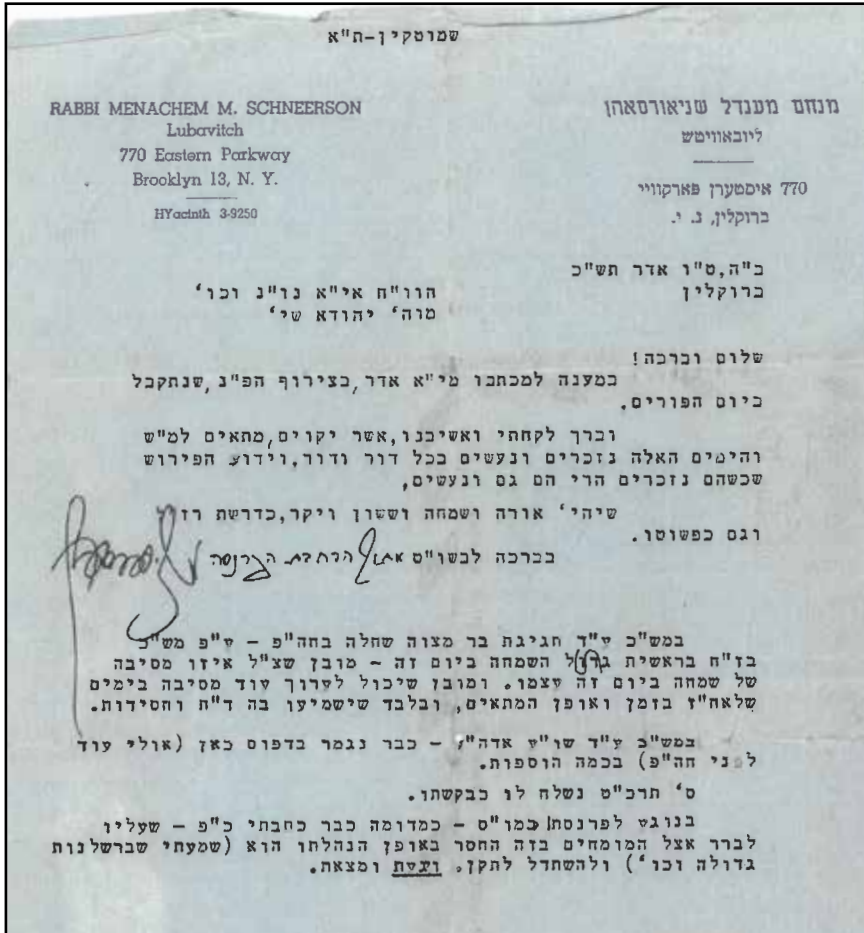
ובהראב"ע הביא ב' פי' אלו.

ובס"ת ובחומשים

גרסתנו בס"ת וחומשים

ז

[ט"ו אדר תש"כ]

מי"א אדר, בצירוף הפ"ג,

מתוך הרחבת הפרנסה

גדול

לפרנסתו

ח

[כ"ג תמוז תש"כ]

שמוטקין ח"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYaelnh 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 אימערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ג תמוז תש"כ
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
גוה' יהודא ש"י

שלום וברכה!

מכ' זאל"נ נחקבל, ויקרא בעה רצון על
ציון כ"ק מו"ח ארמו"ר וצוקלעה"ה נבג"מ זי"ע.

ולתועתו אודות יום הולדה שלו,
בודאו יתג במנחה אנ"ש בזמן האהרון
ביום הולדה שלו. ויה"ר מהשי"ה שיהי' שנת הצלחה
אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד
התורה וקיום מצוותי' מחוד הרהבה אא"ל. יא"ל

בברכה (לש"י) ז"ל

במש"כ ע"ד בנו משה אלי' שי' - מובן שאריך לשאול
ברופא מומחה ולעשות כהוראתו.

במש"כ ע"ד שמו"ח ולימוד חסידות - הנה כיון עלימוד
זה יאפשר דאחי' לאימשוכא ובכלל אין לו קצבה, זנוסף ע"ז
שמו"ח זמנה קבוע - נ"ל דלומדין חסידות לאחרי שמו"ח
כמובן- באמ' המדובר בלימוד דיחיד ולא כשמתקבצים בי
כו'. ולמדין בכ"ז משו"ע או"ח סז"ס הל"א.

הרחבה אמיתית בגו"ר.

בברכה לבשו"ט תכה"י

ט

[ימי חנוכה ה'תשכ"ו]

שמוטקין-ת.א.

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקווי ברוקלין, נ.י.</p>
--	---

ב"ה, ימי חנוכה ה'תשכ"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
כו' מו"ה יהודה שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום י"ב כסלו
והמצו"ב. ות"ח ת"ח. זכור ימים ימים
ויהי רצון שיבשר טוב בחולנו,

והרי הימים, ימים זכאין, ימי חנוכה,
זמן נסים וישועות בגשמיות וברוחניות,
ימים טובים בהלל והודאה.

בברכה

*יצחק וסלון ע"פ ה'ת' ויהי רצון
והגם שיבשר טוב בחולנו
דלת י"ג.*

זהפ"נ יקרא עה"צ,

ז"ע נתקבלו גני"ק הנ"ל מהרמ"ר שי' ואחז"ל טיבותי' לשקי' (ראה דרמ"צ י, ב).

[יום השלישי, ה' סיון, ה'תשכ"ז]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubovitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacmth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטון פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה. יום השלישי, ה' סיון, ה'תשכ"ז
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה יתודה שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מצד ^{שני} ~~בן~~ ^{ה'תשכ"ז}
ובעמדנו בימי סגולה אלה, אשר ההחלטה -

כיום ראש חודש, בו באו מדבר סיני ויחזן שם ישראל כאיש אחד
כלב אחד,

והיכף למחרתו נאמר לבית יעקב (אלו הנשים) והוגד לבני ישראל
(אלה האנשים); אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים
וגו' ועתה גו' ושמרתם את בריתי (על שמירת התורה) והייתם לי סגולה
מכל העמים גו' ממלכת כהנים וגוי קדוש -

וסיים וזוהם ימי הכנה אלה בהמשך בחודש בו
אמרו ישראל, כולם פה אחד, אשר דבר ה' נעשה ונשמע -

ואמרו חז"ל שבשעה זו שמח בהן הקב"ה ונחן להם תורה וברכס בשלום,
יהי רצון אשר כל האמור לעיל - כן יהי לנו,

ומחן נטחנת הנפש ומנוחת הגוף תקויים בכאו"א הברכה - בנוסח הירוע -
קבלת התורה בשמחה ובפנימיות

ואין כל אומה ולשון שולטת בהן וכמו שנאמר: ייב להם ולבניהם עד
עולם.

יודאי יודיע הו"ה לעולם כפי צרכיו
בברכה חג שמח

יום השלישי: ראה שבת (פח, א): אוריאל הליחאי כו'. ובר"נ באון שם. זה"ג
יתרו. א. בן באנו: שבת (פו, ב) וראה הו"א ר"פ יתרו. באיש. אחד: פרש"י
יתרו (יט, ב) ממכילתא שם. [אלו... האנשים]: שם (יט, ג). למצרים להקיר
מש"ע אה"ע ס"ד ס"י וס"ג. אבל גם להרמב"ם וכו': דאין דין מצרי לאחרי שבא
סנחריב ובלבל כו' - ולהקיר מס' הלבוש (שם, שם): דודאי מיעוטם נשאר
במקומות והוה לי' קבוע וכו' - היינו רק בדרוש (כפשוטו, או ע"י גיור -
מדינו מחלק בשו"ע בין הגר בארמ"צ או במק"א. ועיין רמב"ם הל' אסו"ב
ספ"ב "הפורש מהן להתגייר". ראה רש"י יבמות טז, סע"ב "דל" הש"ס דקביעי
- מסיעו נבד תחוס"ם (שם). וי"ל ובנדו"ד גם להתוס"ם כן הוא, כיון שגאסר
בתור מצרי (ובפרט ד(מעשה) המדינה ותושבי" - צירפס הכתוב לגנאי, ובה
בשלה קושיית ערה"ש שם סק"כ). ועפ"ז מובן הא דגם הרמב"ם אוסר הישיבה
בארמ"צ גם בזמנ"ז, אף שטעם האיסור הוא שלא גלמוד מעשיהם (סה"צ מ"ח מו).
ובפרט להרמב"ם בהל" מלכים (פ"ה ה"ח) ששינה וכתב "שמעשי" מקולקל"ז באם
היא "בידי עכו"ם" איזו אומה שהיא, דמזה מוכת דס"ל דהאיסור מצד הארץ
(ראה מ"ח מצוה תק). וי"ל שזהו ע"ד יש מעינות שמגדלין שפויון כו' (במדב"ר
פ"ב, כב). ורק כבוש רביס דנעשה "כארץ ישראל" משנה זה. ולכן תחיר (שם)
רק בכבוש "מלך ישראל ע"פ ב"ד". אלא שעפ"ז צע"ק דברי הגמ"י שם, ועוד.
ויל' בבב"כ" ובספרים שצויינו באוצר הפוסקים (שם). ועיין פ"ח ש"ח פ"ג.
ס' הלקטנים ר"פ תצא ועוד. ואכ"מ. ואשא. נשרים: בשנים: מפורזים היו ולשקה
קלה נקבצו כולם; לאה"כ באו למחוז חפצם לפי שעה (רש"י שמות יט, ד, יב, לז,
ממכילתא שם). על שמירת התורה: פרש"י יתרו (יט, ה). כולם פה אחד: פדר"א
פמ"א. ואמרו חז"ל דרך ארץ דו"ט ר"פ השלום. בנוסח הירוד: הובא כו' כ
טעמים במכתבי כ"ק מו"ה אדמו"ר. בשמחה ובפנימיות: להעיר משבת קל, א.
דברים ה, ד. פסחים סח, ב. פס"ד בשו"ע "אדה"ז סה"צ ס"ח): ולשמח בו
כו' אינו דומה לשאר יו"ט ושבתות. ואין כל אומה ולשון שולטת בהן: להעיר
מע"ז (ב, ב) שהחזיר ה' התורה על "כל אומה ולשון" ולא קיבלוה. ואין... עולם:
ע"ז ה, ט"א. וראה הל' חשובה להרמב"ם (פ"ט, ה"ב): דמפני זה נתתו כל
ישראל לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות כו' לעסוק בתומ"צ בחוגן כו' וירבו
בהממה כו'. ועייג"ב שם סוף הל' מלכים.

מכתבו ושע"י בנו שי'

בת"ח מראש על עשייתו בנוגע למצבת אחי ע"ה ככל הדרוש ובברכת חג שמח

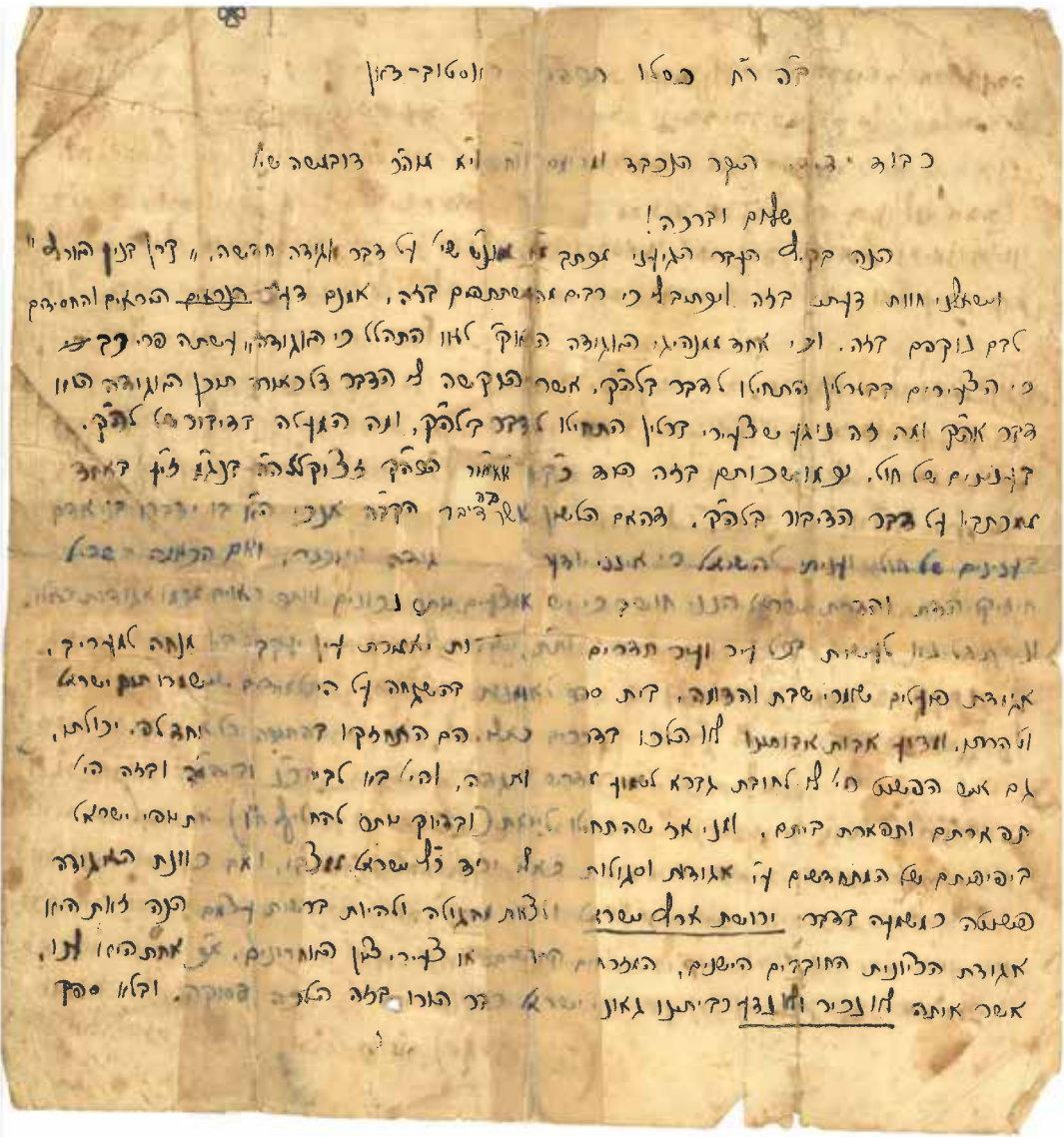
בודאי יודיע ההוצאות כסמיות בזה.

שהוציא ות"ח.

מכתב כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע

מכתבו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לסבא רבא של סב החתן, הרב דובער משה שמוטקין ע"ה, מיום ר"ח כסלו, ה'תרפ"ב (בכתב יד מעתיק), בנושא אגודה חדשה "קרן בנין הארץ".

וראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד בע' קיז במכתב למוהרש"פ (זלמנוב) ומוהרד"נ (הורעוויטש) ומוהרי"ל (רסקין) שבו מוזכר המכתב שלפנינו. וז"ל: "ובטח יקיימו בקשתי .. ע"ד שכתבתי בארוכה במכתבו של דודם הרד"ט שיי". וראה עוד בענין זה באג"ק ח"י"ג ע' נו.

ב"ה ר"ח כסלו תרפ"ב ראסטוב - דאן

כבוד ידידי היקר הנכבד ומרומם וו"ח וי"א מוה"ר דוב משה שי'

שלום וברכה!

הנה בקיץ העבר הגיעני מכתב מא' מאנ"ש שי' על דבר אגודה חדשה: "קרן בנין הארץ" וישאלני חוות דעתי בזה ויכתוב לי כי רבים מהמשתתפים בזה. אמנם דעת הנראים היראים והחסידיים לבם נוקפם בזה. וכי אחד ממנהיגי האגודה הנק' לעוו התהלל כי האגודה "עשתה פרי רב" כי הצעירים בבערלין התחילו לדבר בלה"ק. אשר הוקשה לי הדבר דלכאורה תוכן האגודה היא דבר אה"ק ומה זה נוגע שצעירי ברלין התחילו לדבר בלה"ק. ומה המעלה בדיבור של לה"ק. בענינים של חול.

וכמו שכותב בזה הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע באחד ממכתביו על דבר הדיבור בלה"ק. דהאם הלשון אשר בה דיבר הקב"ה אנכי ה"א בו ידברו בני אדם בענינים של חול. ועניתי להשואל כי איני יודע [מטרת] האגודה ותוכנה, ואם הכוונה בשביל חיזוק הדת והדרת ישראל הנני חושב כי יש אמצעים יותר נכונים ויותר ראויים מכמו אגודות כאלו.

ונשתדל נא לעשות בכל עיר ועיר חדרים ות"ת ושיבות ואמירת עין יעקב בין מנחה למעריב, אגודת פועלים שומרי שבת והדומה. בית ספר לאומנות בהשגחה על התלמידים שישמרו חוק ישראל וטהרתו. ומדוע אבות אבותינו לא הלכו בדרכים כאלו. הם התחזקו בהתורה כל אחד לפי יכולתו.

גם איש הפשוט הי' לו לחובת גברא לשמוע מדרש ואגדה. והי' בא לביהכ"נ וביהמ"ד ובזה הי' תפארתם ותפארת ביתם. ומני אז שהתחילו ליפות (ובדיוק יותר להחליף ח"ו) את יופי ישראל ביפיותם של המתחדשים ע"י אגודות וסגולות כאלו ירד ר"ל ישראל ממצבו. ואם כוונת האגודה פשוטה כמשמעה בדבר ירושת ארץ ישראל ולצאת מהגולה, ולהיות ברשות עצמם. הנה זאת היא אגודת הציניית החובבים הישנים, המזרחים החדשים, או צעירי ציון האחרונים. א"כ אחת היא לנו, אשר אותה לא נכיר ולא נדע.

רבותינו גאוני ישראל כבר הורו בזה הלכה פסוקה. ובלא ספק הוא אשר טוב יותר עשות בית חרושת באיזו מדינה אחרת ולא בארץ הקדושה. אשר נועדה הארץ ליושבי תורה ועוסקי מלאכה עפ"י התורה. כאשר הי' וכאשר הי' כשנשוב אלי' בחפץ הא-ל ומה שיחפצו לבנות הארץ בכוחם וחילם, זהו דבר מן הדברים אשר כמדומני שאיש שיש בו ריח של תורה ויראת ה' גם לא ישים בזה כל מקום כי מה נאמר ומה נדבר. היו היינו לגוי אדיר מושכן בארץ וממלכה נכבדה. ובעברת ה' עלינו, בגלל חטאינו אחרי אלפי התראות נביאנו נגרשנו מעליו. האם בכח עצמנו נשוב אלי'. אלקי ישראל חי הנהו, ודברו הטוב לא ימיר, ואת יעודיו יקיים, ואם יתמהמה נחכה לו, רק הוא יגאלינו.

בעיתים הללו הגיעני מכתב מתלמידנו הוא הרב יצחק שי' דובאוו מפאנדעל וכותב ושואל בענין זה "קרן בנין הארץ". וכן קול דברים שמעתי מידידנו הרב ר' ישראל איסר יעקב שי' קלאצקין מעיר ליוענהאף. ועניתי להם. ורי"ד שי' הנ"ל [כותב] אשר הרבנים היראים והרב שליט"א מגור משתדל בזה בכל תוקף ועוז. ובזה הנני [להסכים לשלוח] מכתב להרה"ג שליט"א מגור, ולאחיו הרמב"צ והרמ"מ שי'. . . וחפצי אשר אחד מאנ"ש שי' יסע עם מכתב (כן חושב אני הדרך הנימוס) שיכול ג"כ לדבר

מוה"ר דוב משה שי': שמוטקין.

מכתב מא' מאנ"ש שי': ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"י ע' תכה.

וכמו שכותב . . . ממכתביו: אג"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע ח"ב אגרת תנט.

ועניתי להם: אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' סז וע' עב.

להרה"ג שליט"א מגור ולאחיו הרמב"צ והרמ"מ שי': ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' קיא (המכתב

לאדמו"ר מגור בענין זה). שם ע' קיד לאחיו הרבנים הרמב"צ והרמ"מ.

ולשמוע מה שאי אפשר לבאר הכל בכתב. אמנם הנוסע שידבר את הנ"ל יכתוב לי אח"כ בארוכה הכל בפרטיות ובבירור. כן דעתי אשר בענין זה צריכים להיות אצל הרה"ג דראדזין, כמדומה שהוא דר עתה בוארשא. ואפשר שם למקום מגורו זאת לא אדע. ואשר אליו אכתוב אי"ה. והרה"ג דראדזימין והרה"ג דסאכאטסאוו כעת בשעגרז (ג"כ אכתוב בקצרה) והרה"ג דאלכסנדר שי' (כתבתי רק מכ' כללי לכולם כמוסג"פ).

ולזאת יטיבו לעשות אסיפה קטנה אשר בה יחוו דעתם אלו הידועים לי כבו' וח"ג רש"פ שי' [זלמנוב] בנו רש"ז שי' [שמוטקין] ב"ג רד"נ שי' (וע"פ דעתם יבחרו עוד ב' ג' אנשים אשר ראוי להתיישב עמהם) ויתיישבו בזה מי יהי' הנוסע לכל המקומות והמדבר עם כולם וכפי אשר תחליטו כן יהי' לטובה ולברכה. ואנכי הנני כותב את מכתבי בסתם מבלי הזכרת שם המדבר אתו כ"א ידידי הנוכחי למען שלא יהיה זה למניעה. והענין בכללותו מטריד אותי כי בעיתים הללו אשר מבחרי הרועים רועי ישראל עלו השמימה, ומה נאמר ומי יגיד דבריו גלוי כאשר הורגלנו לשמוע, בכל עת, כעין רוח נביאות ממש

והי' ברכה ושלום' כאו"נ והדו"ש בן מו"ר (יוסף יצחק ש"ס)

כתבתי רק מכ' כללי לכולם כמוסג"פ: שם ע' קטז מכתב ג' שכנראה הוא "מכ' כללי לכולם".
רש"פ שי': זלמנוב.
בנו רש"ז שי': שמוטקין.

ה

מסמכים

בעניני בטחון ארץ הקודש

לע"נ מר יוסף הכהן צ'חנובר ע"ה

מר יוסף הכהן הכהן צ'חנובר ע"ה, שנפטר ביום שני, י"ד אלול (בגיל 90) היה מסור לביטחון ארץ הקודש והעם היושב בציון.

במשך עשרות שנים כיהן בתפקידים חשובים במשרדי הביטחון של אה"ק, וכיועץ המשפטי של משרד הביטחון וראש המשלחת הביטחונית של אה"ק לארה"ב. שימש גם בתפקיד בכיר בעיצוב יחסי החוץ של אה"ק (בגישור מצבי מדיניות קריטיים ועוד).

כבר מביקורו הראשון ב-770 בשנות הכ"ף, התחיל להתקרב לכ"ק אדמו"ר, ונהיה אחד מאנשיו הנאמנים במערכת הביטחון של אה"ק, וזכה לבצע משימות חשובות בזמנים קריטיים לביטחון אה"ק. כאיש צנוע ובעל סוד, התבצעה עבודתו בחשאי ורחוק מן העין.

בשנת ה'תשל"ד, נתמנה לראש משלחת משרד הביטחון בארצות הברית, ומאז, הביא עשרות רבות של מנהיגים צבאיים, מודיעיניים וממשלתיים ליחידות לכ"ק אדמו"ר.

במרוצת השנים, ניתן לומר שזכה לשהות במחיצת כ"ק אדמו"ר ולשמוע ממנו ע"ד שיטתו הייחודית בביטחון אה"ק הרבה יותר זמן מכולם.

ידידות קרובה שררה בינו ובין סב הכלה, המזכיר הרב ירחמיאל בנימין הלוי קליין. "ר' בנימין" - כפי שכינה אותו - הי' איש הקשר רבת השנים בינו ובין כ"ק אדמו"ר (בתוך אנשים רבים נוספים מהצמרת הביטחונית באה"ק).

במשך עשרים שנים האחרונות (כולל בעת מלחמה הנוכחית) הקדיש - באדיבותו הרבה - שעות רבות של שיחות עם אב החתן, הרב אלקנה שמוטקין, מנהל חברת המדי' החב"דית JEM, ע"ד ריבוי ההתכתבות שלו עם כ"ק אדמו"ר בנושא ביטחון אה"ק. כמה מראיונות אלו הוקלטו באישורו.

א

לפנינו רשימת מר יוסף הכהן צ'חנובר מא' היחידויות הראשונות (או הראשונה) שלו, שרשם מיד לאחריו. רשימה זו היא אחד משני פעמים היחידים שהעלה דברי כ"ק אדמו"ר אליו ביחידות על הכתב (בד"כ לא כתב מטעמי חשאינות).

ביחידות זו, שנערכה זמן קצר לאחר מלחמת ששת הימים (ה'תשכ"ח), שוחח כ"ק אדמו"ר ע"ד ענינים חשובים שעמדו אז על הפרק. כנראה שהדברים נכתבו בסמיכות להיותו ביחידות, אמנם ע"פ הזכרון ולא דוקא שהם לשון הרב ממש.

פגישה עם [..] רבם של חסידי חב"ד

הפגישה נקבעה ל-12:00 בלילה. הוכנסתי בשעה 1:10 וישבנו עד 3:30. הרב עושה רושם. עיניו כחולות, הוא חיביב מאוד. מעודכן בכל שאלה הנוגעת לישראל. כך, מיד לאחר שפורסם דבר בחירת עזר ויצמן, שאל הוא על הבחירה, או למה שר הביטחון הולך לבקש ילדי בית ספר לחזור ללימודים לאחר שהם נטלו חלק בהפגנות [..].

לשאלת החזרת השטחים

ישנם רק שתי אלטרנטיבות: או להחזיק בשטחים לאורך ימים, או להחזירם. ואם להחזירם, אז יש לעשות זאת מיד.

אך חייבים לדעת שהחזרת השטחים הינה שאלה ביטחונית ממדרגה ראשונה. באשר הערבים של היום אינם הערבים של העבר. והיום, להושיב ערבים במרחק של 15 ק"מ מתל אביב - זה הסוף של תל אביב.

אין לסמוך על חוזה של שלום, שהוא רק נייר. בשנת 1957 היו לנו ערבויות של מעצמות הגדולות, גדולות יותר מנאצר או סוריה. וראינו מה ערכם. יש להחזיק על כן, בשטחים, לא עד חוזה שלום, אלא עד אשר יחול שינוי מהותי במדינות ערב והיחס לישראל ישתנה.

בחרדה רבה ראה הרב הצהרות שרי הממשלה מיד לאחר הכיבוש, בו אמרו שנחזיר את השטחים תמורת הסכם של שלום. באשר מה היה צריך להיות אכפת לו לנאצר לחתום על איזה פיסת נייר ולקבל בחזרה את השטחים.

יש להחזיק בשטחים גם מתוך שאין להחזיר מחוגי השעון ולהביא ערבים 15 קילומטר מתל אביב - זה סוף העניין.

התגברות הטרור

אחד מהגורמים העיקריים של התגברות הטרור היא חוסר מדיניות קבועה של הממשלה וציאת שרים שונים בהכרזות נוגדות. זה מגביר את חוסר הביטחון של התושבים, ויוצר רקע לגידול הטרור.

יש להעניש פעולות איבה בכל חומר הדין. בית סוהר אינו העונש הכי מתאים. באשר שם הם נחים, אוכלים, לעתים יותר מאשר מה בביתם. ואף נמנעים מסיכונים של השליחות לפעולות נוספות. בעניין זה מביא הרב דוגמא [מ]רוסיה, שהענישה את הנופלים בשבי הגרמנים לאחר המלחמה, מתוך ידיעה שחלק מהחיילים לא עשו מספיק מאמץ שלא ליפול בשבי.

יש לקבוע מדיניות אחידה ונוקשה, ולחתוך חזק.

הדוגמא היא דוגמת החולה הזקוק לניתוח מסובך, ואז באים ומספרים לו דבר חוליו ומחליטים "בהתחשב במצבו המיוחד" - לנתח אותו חלקים חלקים - כל מספר ימים חלק אחר. אם צריך ניתוח, הרי שצריך לעשות זאת בבת אחת וביסודיות, ולהוציא החלקים הנגועים, והעשויים להנגע. וזה טוב לחולה, ולמשפחה, ולמנתח.

והכל בנתיחה אחת.

ענישה סביבתית

יש להמשיך בדרך בה החילוננו אם היא מסייעת להקטנת הטרור, באשר הקטנת הטרור היא בסופו של דבר ענין שהוא לטובת האוכלוסייה, ובמקרים כאלה, מותר לעשות הכל. אין ספק שכפר - חלחול, כולם ידעו וכולם נגועים, למרות שיצאו רק מעט טרוריסטים מכפר חלחול אלא שהמצב הוא הרבה יותר חמור. בני הכפר ידעו וסייעו לאלה, והם גם ידעו ששלטונות ישראל יודעים.

עוד צריכים לדעת שבמשך תקופה ארוכה הייתה החוליה בכפר, ואם השלטונות לא יגיבו כלפי בני הכפר, ילמדו מחוסר אונים של השלטונות, הם וחבריהם.

אין להביא לדין כל חבלון, ולנהל משפט איתו, כי ראשית, לא ניתן יהיה להוכיח באופן אישי את העבירה. אך החשוב יותר הוא, שהדבר יימשך חודשים רבים, וישמש במה לעורכי דין ולנאשמים עצמם, ויקטין מאוד את ערך המשפט. אין להעביר את המשפט והליכים לפסים רגילים בשטחים, כי אין המצב שם כזה. ומותר לעשות כל פעולה שהיא, לדעת הממשלה, תורתם בעניין זה.

החלת המשפט

יש לעשות פעולות להגברת הנוכחות הישראלית בשטחים, אך אין להחיל את המשפט הישראלי, באשר הדבר רק יביא להכנסת מוסדות ומבצעים שונים מצד אחד, ומאידך, יש בו כדי סיכון גדול לקיומה של מדינת ישראל. החלת המשפט תאפשר להן התדיינות, קבלת שירותים מיוחדים, והסדרים מיוחדים. ומעל כל אלה תקטין כוחו של הממשל הצבאי.

לדעת הרב, חשיבות מרובה יש למשטר הצבאי, בעיקר בשים לב לעובדה שכאן אדם אחד אחראי, מחליט, ומבצע. ואם נחיל את המשפט יהיו הרבה יותר מה לומר - לכנסת, לממשלה, ויהי' בזה משום חיזוק למצב הקיים.

עונש מות

הרב מצא בשולחן ערוך סימוכין לכך שבמצב שאנו נמצאים מותר להטיל עונש מוות, ולדעתו זה ריטיע, ואין לתת יותר מדי משקל לעובדה שהם יהפכו לקדושים. יש, עם זאת, לחשוש ממעשים כאלה במדינות ערב, שהם עלולים להוציא כנקמה יהודים להורג שם.

ב

לפנינו מסמך ממשלתי שנכתב בידי מר שלמה לוי, שופט בבית משפט השלום בתל אביב ורשם בית המשפט המחוזי (לימים שופט בית המשפט העליון ומשנה לנשיא בית המשפט העליון), בו מתאר את ביקורו בחצר כ"ק אדמו"ר בעת ההקפות, בליל שמחת תורה, ה'תשל"ד.

במכתבו, שנשלח לכמה יעדים חשובים, מתאר בפרטיות דברי כ"ק אדמו"ר אליו בעת ההקפות, ע"ד הגישה הנכונה בקשרים בין ממשלת ארה"ב וממשלת ארץ הקודש, ועל פעילות צה"ל במלחמת יום הכיפורים שהיתה אז בעיצומה, ועוד.

שמור

כ"ו בתשרי, תשל"ד
22 באוקטובר 1973

אל: אברהם אבידר, ירושלים
מאת: שלמה לוי, ניו יורק

הנדון: ביקור בחצר הרבי מלובניץ

בעת הקפות שמחת תורה ערכתי ביקור נימוסין בחצר הרבי יחד עם מספר מעובדי המשרד בניו יורק ושליחים אחרים ממחלקות החנוך, עליה והחלוץ של הסוכנות.

אין צורך להדגיש שהרבי חלק כבוד רב לכל הישראלים אף [כלל] אותם בדקלום "אתה הראת..." וזיכה את כולם בהקפות הראשונות. חסידי הרבי אף הם הגיבו בחיוך וקבלו את הישראלים בתשואות חן וברגשי שמחה וחיבה.

לעיקרו של דבר, תוך כדי צפיה להקפות פתח הרבי בשיחה אתי והביע דעתו על המתרחש בארץ בשעה זו. השיחה ארכה כשלושת רבעי שעה והנקודות הבאות הועלו על ידו.

1. כל הכבוד לצה"ל ומפקדיו. הם ראויים לאמון העם היושב בציון והעם היהודי ברחבי התפוצה. עוד צפויות לנו הפתעות רבות ומרשימות של הצבא.

2. המנהיגות הפוליטית פשטה את הרגל, חוזרים על שגיאות העבר ואינם לומדים מן הנסיון. אינם מאפשרים לכוחות רעננים וצעירים לקחת חלק במדיניות הרת גורל לעם. אלה הצעירים הנכנסים לפוליטיקה מקבלים זאת תמורת הסכמתם "להתמסר".

3. אינו מבין מדוע עצרו ההתקפה בסוריה ולא המשיכו בהתקפה על דמשק וכיבושה. לדעתו המפתח לנצחון במלחמה זו הוא כיבוש דמשק (ולא קהיר למשל). נצחון זה אף עלול להביא בתוכו את השלום הנכסף. כל זמן שלא סיימו את ההתקפה בסוריה אנו מאבדים כוח אדם רב גם בצפון וגם בדרום יותר ממה שהיינו מאבדים ע"י כיבוש בירת סוריה.

4. לדעתו, ומבסס זאת על קשרים שיש לו עם הממשל האמריקאי, [ארה"ב] היה רוצה בסיום מהיר של המלחמה, וזאת אפשר היה להשיג ע"י כיבוש דמשק. יתכן שכלפי חוץ, אולי, הממשל האמריקאי הודיע לישראל להמנע מכיבוש דמשק, אבל היה מוכן "לסלוח ולהבין" אם ישראל היתה עושה זאת.

5. בכלל הוא, הרבי, טוען שאפילו במצב היום בו אנו מקבלים תמיכה אמריקאית ללא סייג אין צורך להיות לגמרי ממושמצים ויש לעשות מה שטוב למדינה אפילו כנגד בקשת ארה"ב.

6. הסורים, לאחר מפלתם, כשלים למו"מ ולהסכם הפסקת אש אבל לא יקחו היוזמה. אילו דמשק היתה נופלת הרי היו יכולים לבקש הפסקת אש, ללא התחשבות בדעת עמי ערב האחרים כי אחר הכל בירתם נפלה ואין להמשיך המלחמה עד טפת הדם האחרונה.

7. הרוסים, אינם מעוניינים במלחמה ממושכת והיו "מבינים" את בקשת סוריה להפסקת אש אם דמשק היתה בידי ישראל.

[..]

עד כאן. אשמח לשמוע תגובתך על הנ"ל.

בברכה,
שלמה לוין

העתק:
מר דוד רבלין, כאן
הסברה, וושינגטון
מצמ"א, י-ם
הסברה, י-ם

לזכות

החתן הרב מנחם מענדל והכלה מרת חי' מושקא שיחיו

שמוטקין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ט"ז אלול ה'תשפ"ד

*

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' אלקנה פינחס וזוגתו מרת נחמה שיחיו שמוטקין

הרה"ת ר' מאיר שמעון וזוגתו מרת מרים רייזל שיחיו מאסקאוויץ

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' ישראל וזוגתו מרת ברכה דבורה לאה שיחיו שמוטקין

מרת שיינדל אסתר שתחי' זאקליקובסקי

מרת אסתר רחל שתחי' מאסקאוויץ

מרת לאה שתחי' קליין

